

VAN UITSLUITING NAAR UITZICHT

een verkenning naar de situatie van lhbtq+
dak- en thuisloze personen

INHOUD

Voorwoord	2
Samenvatting	4
HOOFDSTUK 1	
Inleiding	5
1.1 Aanpak	7
1.2 Aandachtspunten	8
1.3 Leeswijzer	
HOOFDSTUK 2	
Uitkomsten	10
2.1 Literatuurstudie	10
2.2 Interviews lhbtq+ dak- en thuisloze personen	16
2.3 Focusgroepen met begeleiders	23
HOOFDSTUK 3	
Conclusies	28
HOOFDSTUK 4	
Aanbevelingen	32
4.1 Aanbevelingen voor het Rijk	32
4.2 Aanbevelingen voor gemeenten	35
4.3 Aanbevelingen voor de maatschappelijke zorg	37
Bronnenlijst	39
Bijlagen	42
Bijlage A Topiclijst interview	42
Bijlage B Topiclijst focusgroep	45
Bijlage C Lhbtq+ dak- en thuisloze deelnemers	47
Bijlage D Deelnemende organisaties	48
Bijlage E Wervingstekst	49
Bijlage F Overzicht trainingen en interventies	50

VOORWOORD

Voor de totstandkoming van deze verkenning willen wij alle betrokkenen hartelijk danken. Allereerst de deelnemers: lhbtqia+ dak- en thuisloze personen en hun begeleiders, die openhartig hun tijd, ervaringen en inzichten met ons hebben gedeeld. Daarnaast danken wij het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) voor het mogelijk maken van deze opdracht, en de LHBTIQ+ werkgroep van Valente voor hun actieve betrokkenheid. Ook de beleidsmedewerkers van de gemeenten Utrecht, Rotterdam en Gooi en Vechtstreek, evenals de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), bedanken wij voor hun waardevolle en scherpe feedback op het rapport. Dankzij de inzet van al deze partijen heeft deze verkenning vorm gekregen.

Deze verkenning is uitgevoerd door Movisie en brengt de ervaringen van lhbtqia+ dak- en thuisloze volwassenen in kaart, evenals de behoeften van hun begeleiders binnen de maatschappelijke opvang. De verkenning heeft een inventariserend karakter, met als doel bewustwording te vergroten en inzicht te krijgen in de knelpunten en verbeterpunten die bijdragen aan een veiligere en inclusievere opvang.

De aanleiding is een eerdere verkenning naar de positie van lhbtqia+ jongeren in de opvang. De resultaten lieten zien dat specifieke aandacht nodig is voor de veiligheid en inclusie van deze doelgroep. Met deze vervolgstap is gekeken naar de situatie van (jong)volwassenen vanaf 18 jaar: een groep die tot nu toe weinig zichtbaar is geweest in onderzoek. De uitkomsten van deze verkenning maken duidelijk dat er nog veel te winnen valt: er zijn concrete stappen nodig om de opvang structureel veiliger en inclusiever te maken voor lhbtqia+ dak- en thuisloze personen.

Wij hopen dat dit rapport bijdraagt aan meer aandacht voor de positie van lhbtqia+ personen in de maatschappelijke opvang, en dat het overheden en professionals inspireert om samen te werken aan een opvang waarin iedereen zich gezien, gehoord en veilig voelt.

Schrijfwijze lhbtqia+

Lhbtqia+ is de aanduiding waarmee Movisie met één woord alle groepen binnen de regenbooggemeenschap benoemt. Deze term staat voor lesbische personen, homoseksuele personen, bi+ personen, transgender personen, intersekse personen, queer personen en asexuele personen. De + staat voor alle categorieën die niet worden inbegrepen in lhbtqia.

Wanneer het niet gaat over het geheel, maar over specifieke groepen of categorieën, worden alleen de letters van die groepen of categorieën aangeduid. Zo zal een publicatie die alleen gaat over lesbische vrouwen, homomannen en biseksuele personen de aanduiding 'lhb' krijgen. Als publicaties en organisaties een andere aanduiding gebruiken, zoals 'lhbt' of 'lhbti+-sensitief', hanteren we de aanduiding van de betreffende publicatie of organisatie.

[Lees hier meer informatie over waarom Movisie de aanduiding lhbtqia+ gebruikt.](#)

SAMENVATTING

Deze verkenning richt zich op de situatie van lhbtqia+ dak- en thuisloze (jong)volwassenen in Nederland. De studie combineert een literatuurstudie, interviews met acht lhbtqia+ dak- en thuisloze personen en twee focusgroepen met in totaal dertien begeleiders uit opvang- en hulpverleningsorganisaties. Het doel van de verkenning is de opvang en begeleiding van deze doelgroep structureel te verbeteren, mede door inzicht te bieden in hun specifieke behoeften en uitdagingen.

Schattingen geven aan dat tussen de 3.000 en 10.000 lhbtqia+ volwassenen in Nederland dak- of thuisloos zijn. Dak- en thuisloosheid ontstaat meestal uit een complexe samenloop van factoren, waaronder afwijzing binnen de familie, discriminatie, beperkte sociale en financiële steun en persoonlijke kwetsbaarheden. Transgender personen, biculturele lhbtqia+ personen en degene die volgens de buitenwereld “zichtbaar” lhbtqia+ zijn, lopen een verhoogd risico op uitsluiting en onveiligheid, zowel binnen hun families als binnen opvanglocaties.

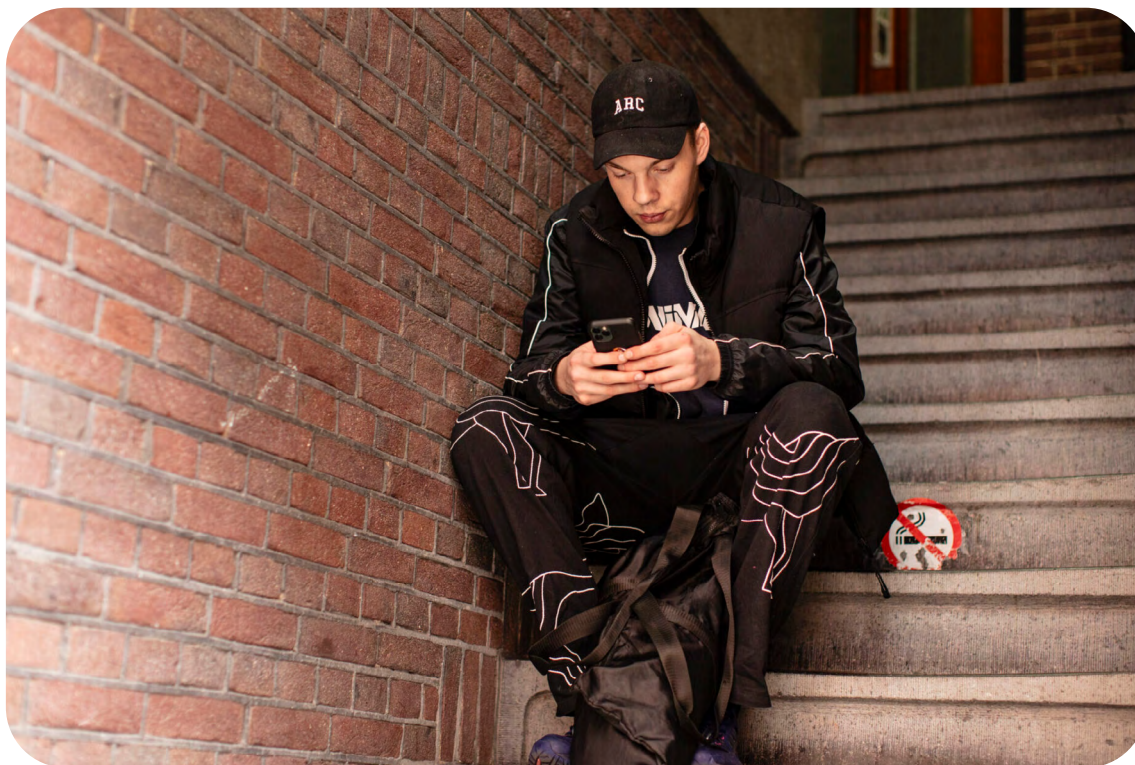
De reguliere opvang wordt vaak als onveilig en ontoereikend ervaren door lhbtqia+ personen. Er is sprake van een overheersende macho- of normatieve cultuur, pestgedrag, *misgendering* (iemand aanspreken met een verkeerd voornaamwoord) en soms ook grensoverschrijdend gedrag. Begeleiders weten vaak niet goed hoe ze seksuele oriëntatie en genderidentiteit moeten bespreken, mede door een gebrek aan kennis en training. Daarnaast bestaan er grote regionale verschillen: gespecialiseerde lhbtqia+ opvang is incidenteel in enkele van de G4-gemeenten aanwezig (met name Den Haag en Utrecht), terwijl kleinere gemeenten te weinig middelen en expertise hebben.

De belangrijkste aanbevelingen uit de verkenning zijn gericht op het realiseren van veilige, inclusieve en specialistische opvangvoorzieningen voor lhbtqia+ dak- en thuisloze personen. Hiervoor is het noodzakelijk dat er meer kennis en training komt voor begeleiders, met inzet van ervaringsdeskundigheid. Daarnaast wordt gepleit voor het opzetten van een landelijke sociale kaart om samenwerking en kennisdeling tussen organisaties te verbeteren. Op zo’n kaart staan de namen van organisaties die maatschappelijke opvang en begeleiding bieden, maar ook informatie over hun aanbod rondom lhbtqia+, zoals trainingen, deskundigheidsbevordering en andere vormen van kennisuitwisseling. Preventie vraagt ook expliciete aandacht, waarbij er kan worden ingezet op vroegsignalering, het vergroten van meldingsbereidheid bij onveiligheid en outreachend contact met personen die risico lopen dak- of thuisloos te worden. Tot slot benadrukt het rapport het belang van inclusiviteit binnen de opvang en aansluitend daarop gerichte en persoonlijke begeleiding bij de doorstroom naar zelfstandig wonen.

Deze verkenning maakt duidelijk dat er nog veel gedaan moet worden om de opvang en begeleiding van lhbtqia+ dak- en thuisloze personen aanzienlijk te verbeteren, zodat zij zich veilig, gezien en gesteund voelen.

HOOFDSTUK 1

INLEIDING

Er komen steeds meer signalen uit het veld dat de (reguliere) zorg en opvang voor dak- en thuisloze lhbtqia+ personen niet altijd veilig en passend is. Sommige lhbtqia+ jongeren en volwassenen hebben te maken met ernstige problemen rond acceptatie, wat ertoe kan leiden dat zij dakloos worden (Rijksoverheid, 2023). Daarnaast deed Movisie eerder onderzoek naar dak- en thuisloze lhbtqia+ jongeren en concludeerde dat de maatschappelijke opvang onvoldoende lhbtqia+-sensitief is (Meijssen & Timmerman, 2020). Hulpverleners en maatschappelijke opvangorganisaties constateerden dat deze groep vaak te maken heeft met specifieke vormen van uitsluiting, stigmatisering en onveiligheid, zowel binnen de opvang als daarbuiten. Er is daarnaast behoefte aan meer kennis en trainingen voor professionals om beter aan te kunnen sluiten bij de leefwereld, ervaringen en behoeften van lhbtqia+ personen die dak- en/of thuisloos zijn.

De omvang van de groep is moeilijk exact vast te stellen. Seksuele oriëntatie wordt niet geregistreerd binnen de opvang en ook niet in officiële tellingen. Eerdere schattingen voor lhbtqia+ jongeren (tot 27 jaar) variëren tussen de 900 en 2.000 personen (Meijssen & Timmerman, 2020). Onder volwassenen lopen de schattingen uiteen van 9 procent tot 30 procent van de totale

dakloze populatie (Khandor et al., 2011). Als we deze percentages toepassen op het aantal dakloze volwassenen, ongeveer 33.000 op 1 januari 2024 volgens een schatting van het CBS, komt dat neer op ongeveer 3.000 tot 10.000 lhbtqia+ volwassenen die dak- of thuisloos zijn. Deze doelgroep bevindt zich in een meervoudig kwetsbare positie. Enerzijds door het verlies van hun huis, anderzijds doordat zij vaak te maken hebben met afwijzing of onbegrip vanuit hun sociale omgeving en mogelijk worstelen met zelfacceptatie rond hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit. Actielijn 6 van het Nationaal Actieplan Dakloosheid (opgesteld door het Rijk) richt zich expliciet op doelgroepen in een extra kwetsbare positie, waaronder lhbtqia+ personen. Het plan erkent dat deze groep vaker te maken heeft met onveilige en niet-passende opvang en spreekt over specifieke, aanvullende behoeften waarvoor de standaardaanpak niet voldoende is.

De risico's van een gebrek aan passende zorg zijn groot. Lhbtqia+ dak- en thuisloze personen ervaren wereldwijd vaker psychische problemen, verslavingsproblematiek en (seksueel) geweld (Klooster et al., 2022; Meijsen & Timmerman, 2020). In de reguliere opvang worden zij bovendien disproportioneel geconfronteerd met pesten, discriminatie en misbruik. Het ontbreken van veilige, inclusieve opvangplekken vergroot de kans op langdurige schade en vermindert de mogelijkheden om stappen te zetten richting herstel en participatie.

Tegen deze achtergrond is meer informatie noodzakelijk. Dit project heeft als doel meer inzicht te krijgen in de situatie van lhbtqia+ dak- en thuisloze volwassenen in Nederland, met bijzondere aandacht voor mogelijke extra risicofactoren zoals biculturaliteit (iemand met twee of meer culturele achtergronden). Daarnaast wordt onderzocht welke behoeften, ervaringen en uitdagingen de betrokken hulpverleners signaleren. Op basis hiervan worden aanbevelingen gegeven voor beleid en praktijk, met als doel het realiseren van een meer inclusieve, veilige en effectieve opvang en begeleiding.

Definiëring van dak- en thuisloosheid

De ETHOS-Light classificatie wordt in Nederland en in deze verkenning gebruikt om dak- en thuisloosheid te definiëren. Deze benadering beschouwt iedereen als dak- of thuisloos die zich in één van de volgende leefsituaties bevindt: leven in de openbare ruimte (zoals op straat of in parken), verblijf in de noodopvang, tijdelijke opvang voor dakloze mensen, uitstromen uit een instelling zonder eigen woning, wonen in niet-conventionele woonplekken (zoals een auto, kraakpand of vakantiewoning), tijdelijk verblijven bij familie, vrienden of kennissen, en dreigende huisuitzetting binnen 30 dagen zonder alternatief onderkomen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2024).

1.1 Aanpak

1.1.1 Opzet

Deze verkenning bestaat uit meerdere onderdelen. Ten eerste is er een literatuurstudie gedaan om de risicofactoren van de doelgroep in kaart te brengen. Er is zowel Nederlandse als internationale literatuur gebruikt. Vervolgens zijn er 8 één-op-één diepte-interviews afgenomen met lhbtq+ dak- en thuisloze personen, waarvan de helft op locatie en de andere helft online. Tot slot zijn er twee online focusgroepen georganiseerd van elk 1,5 uur, waaraan in totaal 13 begeleiders van verschillende maatschappelijke organisaties en opvanglocaties deelnamen. Voor deelname aan de verkenning is gebruik gemaakt van toestemmingsformulieren die vooraf getekend en opgestuurd moesten worden. Deelname was vrijwillig en deelnemers konden op elk moment stoppen.

1.1.2 Topiclijsten

Voor de interviews en focusgroepen is gebruikgemaakt van aparte topiclijsten (zie Bijlagen A en B). In de interviews stonden de ervaringen van de doelgroep centraal, met nadruk op de onderdelen preventie, opvang en doorstroom. Daarbij is ook gevraagd wat zij nodig achten om de opvang te verbeteren. In de focusgroepen met begeleiders lag de nadruk op hun ervaringen in de opvangpraktijk: welke kennis en vaardigheden zij in huis hebben, of er al bestaande trainingen zijn, en welke behoeften er bestaan om de opvang te verbeteren.

1.1.3 Doelgroepen

De verkenning richt zich op twee doelgroepen:

1. Primaire doelgroep: begeleiders die werkzaam zijn in de opvang en/of in contact staan met lhbtq+ dak- en thuisloze personen (bijvoorbeeld maatschappelijk werkers).
2. Profijtgroep: lhbtq+ volwassenen die dak- en thuisloos zijn of dit in het recente verleden zijn geweest.

Deze verkenning richt zich specifiek op volwassenen van 18 jaar en ouder die staan ingeschreven in Nederland. In totaal zijn vijf respondenten uit de leeftijdscategorie 18 tot en met 27 geïnterviewd, aangevuld met twee respondenten in de leeftijd van 28 tot en met 30 jaar en één respondent van 50 jaar of ouder. Ongedocumenteerde personen zijn niet meegenomen in deze verkenning. De lijst met deelnemende lhbtq+ dak- en thuisloze personen staat in Bijlage C. Bij de selectie van de interviews is gelet op diversiteit in gender, etniciteit en de fase waarin de deelnemers zich bevinden (opvang of doorstroom). In Bijlage D staat een overzicht van deelnemende organisaties voor de focusgroepen.

1.1.4 Dataverzameling

Voor de werving van deelnemers is een overzicht opgesteld van reguliere en lhbtq+ gespecialiseerde opvanglocaties in Nederland. Deze organisaties zijn benaderd met het verzoek om deel te nemen. Daarnaast is via het netwerk van Movisie (onder andere sociale media) een oproep verspreid. Ook is de oproep gedeeld binnen de LHBTIQ+ werkgroep van Valente. Dit is een groep mensen samengesteld vanuit diverse landelijke organisatie, die zich dagelijks inzetten voor de verbetering van inclusieve zorg, specifiek voor onder andere maatschappelijke opvang. Werving

voor zowel de primaire doelgroep als de profijtgroep vond gelijktijdig plaats. In de wervingstekst (zie Bijlage E) is ook gevraagd of personen bereid waren de oproep binnen hun netwerk te verspreiden. De dataverzameling vond plaats tussen maart en juli 2025.

1.1.5 Analyse

Voor de analyse van de data is een analysekader opgesteld op basis van de topiclijsten. Bij de diepte-interviews lag de focus op drie centrale elementen: preventie, opvang en doorstroom. Hierbij stonden de ervaringen en behoeften van lhbtq+ dak- en thuisloze personen centraal. Voor de focusgroepen richtte het analysekader zich op verschillen tussen subgroepen, zoals jong versus oud, Randstad versus regio en lhbtq+ gespecialiseerde opvang versus reguliere opvang. Beide focusgroepen zijn afzonderlijk geanalyseerd. Om de onafhankelijkheid en objectiviteit van de dataverwerking te waarborgen, zijn de analyses uitgevoerd door onderzoekers die niet betrokken waren bij de uitvoering van de interviews en focusgroepen. Op deze manier is de kans verkleind dat interpretaties beïnvloed zijn door persoonlijke ervaringen of opvattingen tijdens de dataverzameling.

1.2 Aandachtspunten

1.2.1 Selectiviteit van de steekproef

Deelnemers zijn deels via netwerken en organisaties geworven, waardoor vooral mensen hebben deelgenomen die al verbonden zijn aan maatschappelijke organisaties of actief bezig zijn met het thema. Daarnaast waren zij ook graag geneigd hun ervaringen te delen. Hierdoor kan sprake zijn van een selectieve steekproef, waardoor bepaalde perspectieven ondervertegenwoordigd zijn.

1.2.2 Kwetsbaarheid van de doelgroep

De geïnterviewde personen bevinden zich in een kwetsbare positie doordat zij in hun leven te maken hebben gehad met ingrijpende ervaringen, zoals uitsluiting, pestgedrag en verschillende vormen van trauma. Deze achtergrond maakte dat sommige thema's die in de interviews aan bod kwamen, gevoelige herinneringen konden oproepen. Tijdens enkele gesprekken raakten deelnemers zichtbaar geëmotioneerd; in één geval is het interview vroegtijdig beëindigd om het welzijn van de deelnemer te waarborgen. Bij de overige gesprekken had dit geen grote invloed op de dataverzameling, maar vroeg het wel om een zorgvuldige en empathische benadering van de onderzoekers. Er is bewust aandacht besteed aan het creëren van een veilige en respectvolle gespreksomgeving, waarin deelnemers zich gehoord voelden en zelf konden bepalen wat zij wilden delen. De interviewers hielden rekening met de emoties van de deelnemers en pasten hun houding en tempo aan om de gesprekken op een integere en ondersteunende manier te laten verlopen. Om die reden hebben we ook geprobeerd om de interviews, waar mogelijk, fysiek te houden.

1.2.3 Leeftijd van de doelgroep

Een ander aandachtspunt bij de interpretatie van de resultaten is de samenstelling van de groep geïnterviewde deelnemers. In deze verkenning zijn vooral (jong)volwassenen van 18 tot en met 27 jaar geïnterviewd. Hun ervaringen en perspectieven geven waardevolle inzichten, maar kleuren het beeld van de bevindingen gedeeltelijk. Daardoor zijn de resultaten voor dit onderdeel in mindere

mate direct toepasbaar op lhbtqia+ personen van 30 jaar en ouder. Tegelijkertijd vormt dit slechts één onderdeel van de verkenning. In zowel de literatuurstudie als de focusgroepen met begeleiders is uitgegaan van de doelgroep volwassen lhbtqia+ personen, inclusief degenen ouder dan 30 jaar. Door meerdere methoden in te zetten krijgen we een vollediger beeld van de situatie van lhbtqia+ dak- en thuisloze volwassenen.

1.2.4 Tijd en middelen

Door de beperkte looptijd van de verkenning was het niet mogelijk een kwantitatieve verkenning te doen. Hierdoor is er geen representatief beeld van aantallen lhbtqia+ dak- en thuisloze personen of deelnemende begeleiders. Om dit goed in kaart te brengen is een grootschalig representatief vragenlijstonderzoek nodig (meer hierover in hoofdstuk 3 'aanbevelingen').

1.3 Leeswijzer

In dit rapport wordt als eerste de uitkomsten van de literatuurstudie in Hoofdstuk 2.1 omschreven, gevolgd door de uitkomsten van interviews met lhbtqia+ dak- en thuisloze personen (Hoofdstuk 2.2) en de focusgroepen met begeleiders in Hoofdstuk 2.3. Vervolgens omvat Hoofdstuk 3 conclusies van deze verkenning en volgen daaruit de aanbevelingen (Hoofdstuk 4) gericht aan het Rijk, gemeenten en maatschappelijke opvangorganisaties.

HOOFDSTUK 2

UITKOMSTEN

2.1 Literatuurstudie

2.1.1 Omvang en zichtbaarheid van lhbtqia+ dakloosheid

Het is ingewikkeld om het exacte aantal dak- en thuisloze lhbtqia+ personen in Nederland in kaart te brengen. Op basis van internationaal onderzoek en inzichten van experts wordt aangenomen dat een relatief groot deel (tussen de 9 en 30 procent) van dak- en thuisloze personen tot de lhbtqia+ gemeenschap behoort, waarbij vooral transgender personen extra kwetsbaar zijn voor dakloosheid (Klooster, Butter, & Consalez Alvarez, 2022). Uit een grootschalig Europees onderzoek onder ruim 100.000 lhbtqia+ personen blijkt dat veel respondenten te maken hebben met huisvestingsproblemen en dakloosheid, vaak in sterkere mate dan de algemene bevolking. Zo rapporteerde 6 procent van de intersekse respondenten ooit in een openbare ruimte te hebben geslapen, tegenover slechts 0,2 procent van de algemene bevolking (European Union Agency for Fundamental Rights, 2024). Het onderzoek laat hiermee zien dat dakloosheid een belangrijke zorg vormt onder de lhbtqia+ gemeenschap.

2.1.2 Bestaande kennis en onderzoek

Onderzoek naar dakloosheid houdt zelden rekening met iemands seksuele oriëntatie (Matthews et al., 2019). De huidige onderzoeken zijn vooral gericht op jonge lhbt-daklozen (meestal onder de 25 jaar). Hoewel deze studies waardevolle informatie bieden, wordt vaak over het hoofd gezien dat dakloosheid bij middelbare leeftijd en oudere lhbt-personen andere behoeften en ervaringen met zich meebrengt (McCarthy & Parr, 2022). Er is vrij weinig onderzoek gedaan naar de trajecten die leiden tot dakloosheid bij lhbtq-volwassenen, en het is eveneens onbekend of dakloosheid onder lhbtq-jongeren vaak resulteert in dakloosheid als volwassene (Ecker et al., 2018). Ook is er relatief weinig onderzoek gedaan naar de achterliggende oorzaken van dakloosheid bij volwassen lhbtq+-personen (Ecker et al., 2019). Er is wel een aantal factoren die in verband kunnen worden gebracht met dakloosheid. Dit hangt samen met verschillende structurele, maatschappelijke en persoonlijke factoren, zoals armoede, juridische problemen, discriminatie, afwijzing door het gezin en psychische problemen.

Naast dat veel van de onderzoeken gefocust zijn op jongeren, is er beperkt onderzoek gedaan naar dakloosheid onder transgender personen. Dit suggereert dat deze groep mogelijk extra sterk gemarginaliseerd is. Er is in de onderzoeken veel meer aandacht voor homoseksuele dakloze mannen, terwijl dakloze gender personen, lesbische en biseksuele personen duidelijk minder vaak worden onderzocht (McCarthy & Parr, 2022). Onderzoek uit het Verenigd Koninkrijk toont aan dat transgender personen onevenredig worden getroffen door dakloosheid. Uit het rapport blijkt dat 1 op de 4 (25 procent) van de ondervraagde transgender personen ooit dakloos zijn geweest (Lihanceanu, 2018).

2.1.3 Risicofactoren

Dakloosheid wordt niet veroorzaakt door één enkele factor, maar door een combinatie van verschillende omstandigheden. Daarbij spelen onder andere structurele ongelijkheden zoals homofobie, transfobie en discriminatie een rol, evenals systemische problemen zoals gebrek aan adequate juridische bescherming. Daarnaast kunnen conflicten binnen het gezin of relatieproblemen, persoonlijke uitdagingen zoals mentale gezondheidsproblemen en verslavingen en huisuitzettingen bijdragen aan het ontstaan van dakloosheid (Ecker et al., 2018). Specifiek voor lhbtq+ personen komt daar vaak een extra laag van kwetsbaarheid bij. Onderzoek naar dak- en thuisloze lhbtq+-personen in Amsterdam laat zien dat het ontbreken van acceptatie een belangrijke oorzaak van dak- en thuisloosheid is. Dit geldt voor zowel binnen de familie als in de samenleving (Klooster et al., 2022).

Deze sociale afwijzing werkt door in de opvangpraktijk, waar sommige groepen binnen de lhbtq+ gemeenschap extra risico lopen op verdere uitsluiting, pesten en op het verkeerd aanspreken of indelen naar gender (misgendering). De meest kwetsbare dak- en thuisloze lhbtq+ personen die vaak worden genoemd zijn (biculturele) mensen in transitie, transgender vrouwen en biculturele jonge homoseksuele mannen. Vooral degenen die, volgens de buitenwereld 'zichtbaar' lhbtq+ zijn, ervaren vaker dan andere groepen onbegrip en agressie van medebewoners in de opvang.

Sommige dak- en thuisloze lhbtq+-personen vermijden de reguliere opvang vanwege zorgen over hun veiligheid. Uit onderzoek blijkt dat dit vooral geldt voor biculturele personen (Klooster

et al. 2022). Hoewel de precieze grootte van deze groep onbekend is, blijkt dat met name jongeren en jongvolwassen homoseksuele en transgender personen vaker in risicovolle situaties terechtkomen. Dit betreft bijvoorbeeld ongewenst sekswerk of huisvesting in ruil voor seksuele handelingen. Daarnaast blijkt uit hetzelfde onderzoek dat biculturele lhbtq+-personen, en vooral transgender personen, vaak geïsoleerd leven. Dit maakt het extra moeilijk om een veilige opvangplek te vinden. Dit geldt zowel voor de witte transgender gemeenschap als voor de biculturele cisgendergemeenschap (dit is iemand van wie de genderidentiteit overeenkomt met het geboortegeslacht).

2.1.4 Opvang en hulpverlening

Transgender personen wonen relatief vaak in grote steden, mogelijk omdat daar meer voorzieningen beschikbaar zijn. Denk aan genderklinieken, ondersteuningsgroepen, belangenorganisaties en uitgaansgelegenheden (Kuyper, 2017). Dit sluit aan bij het bredere beeld dat lhbtq+ personen in het algemeen zichtbaarder zijn in grote steden dan in kleinere gemeenten of regio's. Dit heeft niet alleen te maken met het aanbod van specifieke gelegenheden en evenementen, maar ook met de grotere maatschappelijke acceptatie van diversiteit en de mogelijkheid om in stedelijke omgevingen anoniem(er) te blijven. Daarnaast lijkt in stedelijke gebieden ook meer aandacht te zijn voor lhbtq+ gerelateerde thema's binnen dienstverlenende instanties (Meijssen & Timmerman, 2020).

Volwassenen die transgender of gender non-conform en dakloos zijn, ervaren echter diverse problemen binnen het daklozensysteem, waarbij gender non-conform betekent dat iemands gedrag, uiterlijk of innerlijke beleving niet overeenkomt met de traditionele, maatschappelijke normen en verwachtingen van mannelijkheid of vrouwelijkheid. Het gaat dan met name om hun veiligheid en de behoefte aan ondersteuning die aansluit bij hun genderidentiteit (Ecker et al., 2018). Deze ondersteuning blijkt in de praktijk vaak tekort te schieten. Klooster et al. (2022) concluderen dat lhbtq+-personen die dak- of thuisloos zijn door de reguliere hulpverlening vaak niet of pas in een laat stadium opgemerkt worden. Dit sluit aan bij breder onderzoek dat wijst op structurele tekortkomingen in de hulpverlening aan deze doelgroep. Onderzoek toont aan dat hulpdiensten voor dakloze mensen vaak onvoldoende rekening houden met de specifieke behoeften van vrouwen en lhbtq+-personen (Busch-Geertsema et al., 2010; Matthews et al., 2019; Marušić & Bilić, 2016).

Onderzoek toont aan dat hulpdiensten voor dakloze mensen vaak onvoldoende rekening houden met de specifieke behoeften van vrouwen en lhbtq+-personen.

2.1.5 Gebrek aan kennis onder hulpverleners

In de huidige (inter)nationale literatuur ligt de focus met name op lhbtq+ dak- en thuisloze jongeren. Hieruit blijkt dat hulpverleners het onderwerp lhbtq+ niet durven te bespreken of niet weten dat een jongere tot deze groep behoort. Daarnaast ontbreekt vaak de kennis over passend hulpaanbod en het belang van het bespreekbaar maken van gender- en seksuele identiteit. Hierdoor sluit de geboden hulp en begeleiding vaak niet goed aan bij de behoeften van lhbtq+ jongeren, terwijl juist aandacht voor hun gevoelens en identiteit erg waardevol kan zijn in het omgaan met problemen zoals depressie en middelengebruik (Emmen, Addink en Felten, 2014). Dit gebrek aan kennis en sensitiviteit onder hulpverleners wordt ook bevestigd door Amerikaans onderzoek. Daaruit blijkt dat hulpverleners vaak weinig weten over de genderidentiteit en seksuele oriëntatie van jongeren. Extra sensitiviteit is essentieel bij cliënten met een transgender-, interseks- of biculturele achtergrond, juist omdat deze groepen minder bekend zijn en vaker met complexe problemen te maken hebben (Page, 2017). Daarnaast toont onderzoek uit het Verenigd Koninkrijk aan dat ook daar een gebrek is aan erkenning, kennis en training over gender- en seksuele minderheden binnen huisvestings- en daklozenhulpdiensten. Uit onderzoek van de Albert Kennedy Trust (2018), een nationale liefdadigheidsinstelling voor dakloze lhbtq+-jongeren, blijkt dat slechts 2,6 procent van de huisvestingsdiensten, zoals opvang, tijdelijke huisvesting, ondersteunde of begeleide huisvesting, de specifieke behoeften van dakloze lhbtq+ jongeren erkent en daarop gerichte ondersteuning biedt. Daarnaast wijst de kennissynthese Uitsluiting in de sociale basis van Movisie (2024) erop dat hulpverleners in de dak- en thuislozenopvang vaak terughoudend zijn in het bespreken van seksuele oriëntatie of genderidentiteit. Er wordt regelmatig uitgegaan van heteroseksualiteit en kennis over seksuele- en genderdiversiteit ontbreekt veelal. Hierdoor wordt de relatie tussen LHBTI-zijn en psychische of sociale problematiek bij jongeren vaak over het hoofd gezien (Broekroelofs et al., 2024).

2.1.6 Gender- en diversiteitssensitieve zorg

Zowel onderzoek van non-profit organisaties (NGO) als academisch onderzoek benadrukt de dringende noodzaak om hulpverleners te trainen in gender- en diversiteitssensitieve benaderingen (Sheridan, 2017). Dit betekent effectief omgaan met verschillen in onder andere etniciteit, gender, religie en seksuele oriëntatie, met persoonsgerichte zorg als uitgangspunt; de cliënt leren kennen zonder aannames, zodat de zorg beter aansluit bij diens behoeften (Okafor et al., 2024).

Toch blijkt signalering vaak tekort te schieten. Uit Amsterdams onderzoek blijkt dat dak- en thuisloze lhbtq+ personen die recht hebben op opvang deze vaak vermijden uit vrees voor een onveilige omgeving, waardoor zij buiten beeld blijven van de hulpverlening (Klooster et al., 2022). Uit ditzelfde onderzoek blijkt dat er tijdens de intake vaak geen aandacht is voor seksuele oriëntatie of genderidentiteit. Omdat cliënten dit vaak moeilijk zelf kunnen benoemen, wordt de problematiek van lhbtq+ personen regelmatig onderschat. Bijna alle geïnterviewden in het onderzoek geven aan dat lhbtq+ personen, vooral mensen in transitie, transgender vrouwen en meer 'feminiene' homoseksuele mannen, regelmatig te maken krijgen met intolerant gedrag van medebewoners in de opvang (Klooster et al., 2022). Dit uit zich onder andere in uitschelden, misgenderen en ongewenste aanrakingen. Enkele geïnterviewden meldden zelfs (pogingen tot) aanranding op grotere opvanglocaties. Hierbij hebben de n aangegeven dat ze niet altijd kunnen rekenen op de medewerkers van de opvang, waarbij er soms zelfs sprake is van lachen of

wegkijken. Daarbovenop ervaren zij dat niet alle medewerkers op deze locaties, zowel begeleiders als beveiligers, een positieve houding hebben tegenover lhbtq+ personen die open zijn over hun genderidentiteit of seksuele oriëntatie. Uit het onderzoek blijkt dat negatieve houdingen van medewerkers deels samenhangen met een gebrek aan kennis en bewustwording over lhbtq+ thema's. Daarnaast speelt mee dat er binnen opvanglocaties vaak een normatieve of 'macho' cultuur heerst onder bewoners en soms ook personeel. In die context worden lhbtq+ personen sneller geconfronteerd met pesterijen of microagressies, terwijl medewerkers niet altijd weten hoe ze moeten ingrijpen.

Uit eerder onderzoek van Movisie naar de hulp aan Amsterdamse lhbt-jongeren die thuisloos zijn blijkt dat er vier basisbehoeften van lhbt jongeren (richting hulpverleners/professionals) zijn als het aankomt op zorg rondom seksuele- en genderdiversiteit:

1. Een positieve houding tegenover lhbt personen
2. Kennis hebben van de doelgroep
3. Ervaring hebben met de doelgroep
4. Op de hoogte zijn van de doorverwijsmogelijkheden

Voor biculturele cliënten is het opbouwen van een vertrouwensband extra belangrijk, naast lotgenotencontact en steun vanuit zelforganisaties (Kriek et al., 2015). Uit onderzoek blijkt verder dat zorgverleners in inclusieve en cultuursensitieve zorg baat hebben bij zelfreflectie en inzicht in hun eigen referentiekaders, omdat dit cruciaal is voor passende en respectvolle zorg (Okafor et al., 2024).

Respect en kennis van andere culturen zijn belangrijk, maar zelfinzicht is essentieel. Een (cultuursensitieve) zorgverlener moet zich bewust zijn van eigen aannames, vooroordelen en achtergrond, omdat deze invloed hebben op de samenwerking en de zorgverlening. Belangrijke elementen waar een zorgverlener over moet beschikken zijn persoonsgerichte zorg, culturele kennis, respect en reflexiviteit, met groeiend bewustzijn rond antidiscriminatie, diversiteit en inclusie.

Respect en kennis van andere culturen zijn belangrijk, maar zelfinzicht is essentieel. Een (cultuursensitieve) zorgverlener moet zich bewust zijn van eigen aannames, vooroordelen en achtergrond, omdat deze invloed hebben op de samenwerking en de zorgverlening.

2.1.7 Aparte opvanglocaties

Onderzoek naar opvanglocaties in Amsterdam toont aan dat eenpersoonkamers goed werken: hulpverleners ervaren eenpersoonkamers als een belangrijke vooruitgang, omdat zij zich daardoor beter kunnen richten op inhoudelijke begeleiding naar integratie in de samenleving (Klooster et al., 2022). Deze eenpersoonkamers zijn tijdens corona ingericht en tot op heden gebleven vanwege de positieve impact.

Toch blijkt de veiligheid en het welzijn van vrouwen en lhbtq+ personen binnen opvanglocaties het meest onder druk te staan. Vooral transgender vrouwen, mensen in transitie en 'feminiene' homoseksuele personen krijgen regelmatig te maken met intolerant en/of grensoverschrijdend gedrag zoals schelden, misgenderen, handtastelijkheden en zelfs aanranding. Daarom pleiten veel hulpverleners, experts en belangenorganisaties voor aparte afdelingen of kleinschalige opvanglocaties, met deskundige begeleiding en een veilige omgeving (Boesveldt & Mulder, 2022; Van Everdingen, 2016). Verder blijkt dat opvanglocaties met vaste teams en duidelijke omgangsregels de meest positieve ervaringen bieden. Zowel medewerkers als cliënten voelen zich daar veiliger (Wewerinke et al, 2024).

Belangrijk om op te merken dat in het Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis (Rijksoverheid, 2022) de afbouw en ombouw van de opvang centraal staat als onderdeel van de overgang naar het Wonen Eerst-principe. Dat principe stelt huisvesting als uitgangspunt in plaats van opvang. In het actieplan wordt beschreven dat diverse regio's al zijn gestart met de af- of ombouw van opvanglocaties en experimenteren met verschillende vormen van Wonen Eerst. Deze ontwikkeling geldt voor alle dakloze personen. Voor lhbtq+ personen is het van belang omdat hun specifieke behoeften en risico's in de opvang meegenomen moeten worden bij de af- en ombouw naar Wonen Eerst, zodat huisvesting voor hen veilig en passend is.

2.2 Interviews lhbtqia+ dak- en thuisloze personen

2.2.1 Achtergrond en preventie

De acht deelnemers hebben uiteenlopende achtergronden en omstandigheden waarin ze zijn opgegroeid. Bij het merendeel kenmerkt de thuissituatie zich door gezins- of multiproblematiek. Dit varieert van ouders met financiële problemen, psychische klachten, verslavingen en verbaal of fysiek geweld tussen ouders onderling of andere gezinsleden. Twee deelnemers zijn opgegroeid in een streng religieuze omgeving, wat voor hen eveneens tot spanning en beperkingen rondom hun identiteit heeft geleid.

Twee van de deelnemers hebben momenteel geen contact met hun ouders of andere familie. Van twee deelnemers zijn één of beide ouders overleden. Daarnaast geven zes deelnemers aan de band met één of beide ouders en/of andere familie te hebben behouden of opnieuw op te bouwen, maar beschrijven dit doorgaans als een moeizaam proces. Steun lijken de deelnemers dan ook vooral buiten familie te vinden. Vriendschappen, partners en andere sociale contacten spelen een belangrijke rol in hun leven. Deze contacten zijn vaak ontstaan vanuit school, in de wijk, opvangcentra, online of in andere omgevingen waar zij mensen hebben ontmoet die doorgaans tot de lhbtqia+ gemeenschap behoren of ook een moeilijke thuissituatie kennen of hebben gekend.

Oorzaken van dak- of thuisloosheid

Uit de interviews blijkt dat de oorzaken voor het dak- of thuisloos raken van de deelnemers uiteenlopen. Voor de helft van de deelnemers zorgde hun coming-out over of zichtbaarheid van hun lhbtqia+ identiteit tot conflicten thuis, waarna zij uit huis werden gezet of in situaties terechtkwamen die tot dakloosheid leidden. Bij de overige deelnemers vormden andere omstandigheden de aanleiding voor het dak- of thuisloos raken. Bij hen ging het om het stopzetten van een uitkering, een relatiebreuk, het plotseling sluiten van een safehouse en ouderlijke verwaarlozing.

In vrijwel alle verhalen komt duidelijk een gelaagdheid naar voren van een combinatie van factoren, zoals een kwetsbare gezinssituatie en beperkte steunstructuren, die hebben bijgedragen aan het dak- of thuisloos raken. Ook als de lhbtqia+ identiteit niet een directe aanleiding voor het dakloos raken vormt, lijkt dit toch indirect een rol te spelen. Een gebrek aan steun of acceptatie vanuit de omgeving kan namelijk leiden tot gevoelens van afwijzing of spanningen binnen bijvoorbeeld de thuisomgeving. Dit kan het moeilijker maken om tijdig hulp te vragen of vast te houden aan bestaande steunstructuren. Vanuit een multi-perspectief kan worden beargumenteerd dat deze identiteitsgerelateerde afwijzing samenkomt met andere vormen van kwetsbaarheid en zo indirect bijdraagt aan dak- of thuisloosheid.

Wat had geholpen?

De deelnemers benoemen verschillende factoren die konden bijdragen aan het voorkomen dat ze dak- of thuisloos werden:

- Steun en acceptatie vanuit familie over hun seksuele- of genderidentiteit.
- Achteraf spijt of twijfel te hebben ervaren over de timing van hun coming-out. Zij hadden liever gewacht tot een moment dat zij meer zelfredzaam waren zodat ze niet dak- of thuisloos waren geraakt. Tegelijkertijd geven twee van hen aan ook gevoelens van opluchting en vrijheid te hebben ervaren door eerlijk en open te zijn over hun identiteit. Dit wijst op de complexiteit in het maken van een afweging tussen eerlijkheid over de eigen identiteit en het risico op verlies van veiligheid, steun en een thuis.
- Enkele deelnemers benadrukken dat betere begeleiding en ondersteuning vanuit hulpverlening zoals jeugdzorg, politie of welzijnswerk had kunnen bijdragen in het voorkomen van het dak- of thuisloos raken. Daarmee doelen deelnemers vooral op een meer actieve en betrokken houding vanuit instanties, in plaats van oppervlakkig en reactief. Wat had kunnen helpen was meer continuïteit in contact, meer aandacht voor de thuissituatie en opvolging van meldingen. Zoals een van de deelnemers vertelt: 'Jeugdbescherming was hier en daar in beeld, maar alleen maar met heftige situaties. Als ik een zelfmoordpoging had gedaan dan kwamen ze even kijken, maar vroegen nooit door met: hé, gaat het hier thuis wel goed? Ik kreeg alleen maar een oxazepam in mijn nek geduwd en slaap lekker en ik heb ze daarna vrijwel niet meer gezien.'

'Jeugdbescherming was hier en daar in beeld, maar alleen maar met heftige situaties. Als ik een zelfmoordpoging had gedaan dan kwamen ze even kijken, maar vroegen nooit door met: hé, gaat het hier thuis wel goed? Ik kreeg alleen maar een oxazepam in mijn nek geduwd en slaap lekker en ik heb ze daarna vrijwel niet meer gezien'

2.2.2. Opvang

De deelnemers hebben na het dak- of thuisloos raken uiteenlopende vormen van opvang of tijdelijk verblijf ervaren. Sommigen verbleven voor korte tijd bij vrienden, familie, klasgenoten of kennissen. Enkele deelnemers gaven aan tijdelijk op straat te hebben geslapen, in een hostel te hebben verbleven of bijvoorbeeld een nacht op een politiebureau. Bijna alle deelnemers, op één na, hebben ervaring met het verblijf in opvanglocaties zoals een maatschappelijke opvang (daklozenopvang) of een safehouse. Bij deze opvanglocaties verbleven de deelnemers doorgaans in kamers die zij deelden met één of meerdere medebewoners. Eén van de deelnemers heeft, met hulp van een verpleegkundige, in een later stadium een eigen kamer gekregen in een opvanglocatie vanwege zijn lichamelijke beperking.

De mate van vrijheid die de deelnemers in de opvanglocaties ervoeren was erg uiteenlopend. Bij sommige locaties was sprake van striktere huisregels, zoals meldingsplicht, aanwezigheidstijden of een verbod om bijvoorbeeld vaker dan één nacht per week elders te verblijven. Hierdoor ervoeren deelnemers minder bewegingsvrijheid en beïnvloedde dit hun gevoel van zelfstandigheid. Voor mensen met een lhbtq+ identiteit kan dit extra zwaar wegen, doordat zij zich al in een context begeven waarin zij zich moeten aanpassen of delen van identiteit moeten verbergen.

Ervaren uitdagingen in opvang

Het grootste deel van de deelnemers beschrijft dat zij tijdens hun verblijf op opvanglocaties te maken kregen met onbegrip, stigmatisering en/of pestgedrag rondom hun identiteit. Zo beschrijven deelnemers te zijn uitgescholden om hun seksualiteit door medebewoners of te worden aangesproken met verkeerde voornamen door zowel medebewoners als hulpverleners. Een deelnemer vertelt: 'Racisme, homohaat, de transfobie, het is zo groot daar, zo intens daar. De homogeintjes gaan echt als malle door de kamer heen, is niet normaal. En dat geeft gewoon meteen een heel onveilig gevoel.' Een deelnemer reflecteert hierop hoe hij voor zichzelf moest opkomen: 'Ik weet gewoon, als ik homo ben, dan heb ik gewoon één puntje minder. En ik ga heel eerlijk zijn, ik ben ook donker dus ik heb nóg een puntje minder. Je moet gewoon een beetje jouw mannetje staan.'

'Ik heb me altijd voor moeten doen als vrouw om te overleven'

Meerdere deelnemers hebben situaties omschreven die erop wijzen dat zij zich niet veilig genoeg voelden om open te zijn over hun identiteit toen zij dak- of thuisloos raakten. Zo zegt een deelnemer: 'Ik heb me wel heel erg, wetende dat ik non-binair ben, altijd voor moeten doen als vrouw om te surviven en soms mijn lichaam moeten geven aan mensen zodat ik een slaapplek had of kon eten of drugs kreeg.' Binnen de opvanglocaties was er niet altijd ruimte voor openheid over de identiteit van deelnemers. Soms werd dit door hulpverleners zelfs ontmoedigd. Zo beschrijft een non-binaire deelnemer: 'Die vrouw van de intake die zei ook: doe maar een beetje rustig aan. Dat

ik niet te hard mijn bek moest opentrekken. Over wie ik ben, hoe ik me voel en dat soort dingetjes, omdat dat best wel een gelovige plek is.' Het gebrek aan erkenning voor of het moeten verbergen van de eigen identiteit benadrukt hoezeer de opvang voor lhbtq+ personen een omgeving kan zijn waarin zelfexpressie en veiligheid met elkaar op gespannen voet staan.

Naast identiteitsgerelateerde uitdagingen werden deelnemers geconfronteerd met problematiek van medebewoners, zoals verslaving, criminaliteit, agressie of seksuele intimidatie. Vooral jongvolwassene deelnemers gaven aan dat zij het zwaar vonden om te verblijven tussen oudere bewoners met dergelijke complexe problematiek. Het gebrek aan leeftijdsgenoten en de dagelijkse confrontatie met onrust, geweld of middelengebruik zorgde voor stress en onveiligheid. Zo beschrijft een jongvolwassene deelnemer die zich als non-binair identificeert en een kamer deelde met drie oudere vrouwen, waarvan één alcoholist was: 'Ik doe alsof ik aan het slapen ben. Maar ik sliep niet echt omdat ik gewoon in de spanning zit met de gedachte 'een van die mensen kan me gewoon pijn doen'. Het verblijf in de opvang lijkt voor deze deelnemers daardoor niet een plek voor rust en herstel, maar als een verlenging van de overlevingsmodus waarin zij zich al bevonden.

Verder ervoeren deelnemers spanningen door een gevoel van afhankelijkheid en een gebrek aan autonomie. Sommigen werden bijvoorbeeld overgeplaatst naar andere opvanglocaties, wat gevolgen had voor hun sociale netwerk of gevoel van veiligheid. Deelnemers die transgender zijn voelden bijvoorbeeld vanuit de begeleiding niet altijd begrip en erkenning voor hun behoeften bij de kamerindeling, aldus een deelnemer: 'Ik zeg: ik heb mijn eigen kamer nodig. Ik had zoiets van: bij de mannen kan ik niet op de kamer. En bij de vrouwen ook niet. Nou had ik bij de vrouwen misschien wel beter kunnen liggen, maar hier was weinig begrip voor [...] Ik heb maar te doen wat ze zeggen, anders sta ik op straat.' Dit laat zien dat deelnemers druk hebben ervaren zich te moeten schikken naar regels en keuzes vanuit de opvang, omdat ze anders riskeren hun plek te verliezen. 'Ondanks dat ik alles heb verteld wat ik allemaal heb meegemaakt in al die trauma's, hebben ze me nog steeds op straat gezet. [...] Je hebt het niet over een, weet ik veel, een tafel of een stoel die je op straat zet. Het is een mens die je op straat zet', vertelt een van de deelnemers.

Ervaren steun tijdens opvang

Veel deelnemers benoemen momenten van steun die voor hen cruciaal zijn geweest. Zo beschrijven deelnemers soms een hechte band te ervaren met individuele hulpverleners, waar ze veiligheid voelden om hun verhaal te doen. Een deelnemer vertelde over een hulpverlener die hem had geholpen uit de jongensprostitutie te komen. Een andere deelnemer beschreef hoe een hulpverlener hem hielp overgeplaatst te worden naar een andere stad, omdat hij daar een beter toekomstperspectief voor zich had. Ook hulpverleners die actief rekening hielden met de genderidentiteit werden als steunend ervaren. Zo beschrijft een deelnemer: 'Ze gingen mensen corrigeren als ze meid tegen zeiden. [...] Ze gingen mij ook gewoon met mijn voornaamwoorden benoemen. Ze hadden niet mijn wettelijke naam gebruikt, maar de naam die ik zelf heb aangegeven bij hun.' Verschillende deelnemers beschrijven het gebrek aan aandacht voor gender- en seksuele diversiteit binnen opvanglocaties. Dat versterkte het belang van dergelijke steun van individuele hulpverleners.

‘Ze gingen mensen corrigeren als ze meid tegen me zeiden. [...] Ze gingen mij ook gewoon met mijn voornaamwoorden benoemen. Ze hadden niet mijn wettelijke naam gebruikt, maar de naam die ik zelf heb aangegeven bij hun’

Ook medebewoners in de opvang, partners en vrienden speelden een belangrijke rol in de steun die deelnemers hebben ervaren. Meerdere deelnemers gaven aan tijdelijk bij vrienden of partners te kunnen verblijven of emotionele steun van hen te ontvangen. Ook vertelden geïnterviewden over de bijzondere band die ze soms met medebewoners opbouwden. Een deelnemer vertelt over een medebewoner die als een grote broer voor hen was: ‘Hij zorgde voor me, dus als ik iets nodig had, kon ik gewoon terecht bij hem. Zeg maar ook toen ik vroeg op moest om naar school te gaan, was hij ook wakker om mee te lopen. Gewoon naar de bushalte en te zorgen dat ik gewoon ontbijt.’ Deze vertrouwensrelaties boden een vorm van veiligheid en steun die zich soms ook na verblijf in de opvang voortzetten.

Wat had geholpen?

De deelnemers benoemen verschillende factoren die hen hadden geholpen tijdens de opvang:

- Het gevoel van veiligheid en ruimte voor openheid over hun identiteit. Zes van de deelnemers benadrukten daarbij de behoefte aan opvanglocaties specifiek voor lhbtqia+ personen. Daarbij speelt ook de behoefte aan gemeenschap een belangrijke rol, dat er ruimte is voor steun en verbinding met mensen die een vergelijkbare ervaring hebben.
- Flexibiliteit en sensitiviteit van begeleiders bij hun persoonlijke situatie. Een deelnemer benoemde dat een hulpverlener die zelf tot de lhbtqia+ gemeenschap behoort bijzonder waardevol kan zijn. Zo had zijzelf een begeleider die onderdeel was van de gemeenschap, wat tot wederzijdse herkenning en meer openheid over uitdagingen en behoeften zorgden.
- Ruimte voor mentaal herstel binnen opvanglocaties. Een deelnemer stelde dat gesprekken over identiteit en worstelingen daarmee ook helpend was geweest. Ook de behoefte aan privacy komt bij verschillende deelnemers naar voren: een eigen kamer of rustige plek draagt bij aan veiligheid en herstel. Zoals een deelnemer beschreef: ‘Maar daar was wel een alcoholruimte, en dan kon er niet een ontprikkelruimte zijn. Denk ik: je moet ook een beetje voor alle mensen kunnen zorgen. Het is niet de één wel en de ander niet.’

2.2.3. Doorstroom

Uit ervaringen van de deelnemers blijkt de door- en uitstroom een onduidelijk proces was. Dat belemmerde het krijgen van een stabiele woonsituatie en kostte het voor de deelnemers veel energie.

Zo beschrijven sommige deelnemers dat ze met moeite urgentie kregen. Ze moesten veel bewijsmateriaal aanleveren en lange procedures doorlopen. De helft van de deelnemers heeft geen of weinig begeleiding gekregen vanuit hulpverlening. Zij hebben zelf een woning gevonden via sociale huurwebsites of particulier aanbod, wat gepaard ging met grote onzekerheid en stress. Andere deelnemers wonen momenteel begeleid. Ook zij beschrijven situaties van onzekerheid, zicht op een mogelijke eigen woonruimte of de continuïteit van hun huidige woning. Wat opvalt is dat de meeste deelnemers benadrukken dat hun huidige woonsituatie vooral het resultaat is van hun eigen inzet en niet van gestructureerde begeleiding vanuit de opvang of gemeente.

Begeleiding en nazorg

De ervaringen met begeleiding en nazorg van de deelnemers laten een sterk wisselend beeld zien. Voor de deelnemers die begeleid wonen varieert de mate en ervaring van ondersteuning die zij ontvangen, net als hun behoeften daarin van wekelijks bezoek met hulp op maat tot enkel kort telefonisch contact. Sommige deelnemers hebben wekelijkse gesprekken met een begeleider, krijgen hulp bij praktische zaken zoals het huishouden of omgaan met angst voor post of zitten in een leerwerktraject. Een deelnemer heeft enkel sporadisch telefonisch contact met zijn begeleider. De mate van ondersteuning die hij hierbij ervaart is zeer beperkt. Deze deelnemer geeft echter ook aan: 'Ik heb ook helemaal geen behoefte om uren met hem te lullen ofzo. Ik vind het wel goed zoals het nu is.' Twee deelnemers zijn positief over de ondersteuning die zij ontvangen, waarvan één deelnemer aangeeft een heel goede band met diens begeleider te hebben.

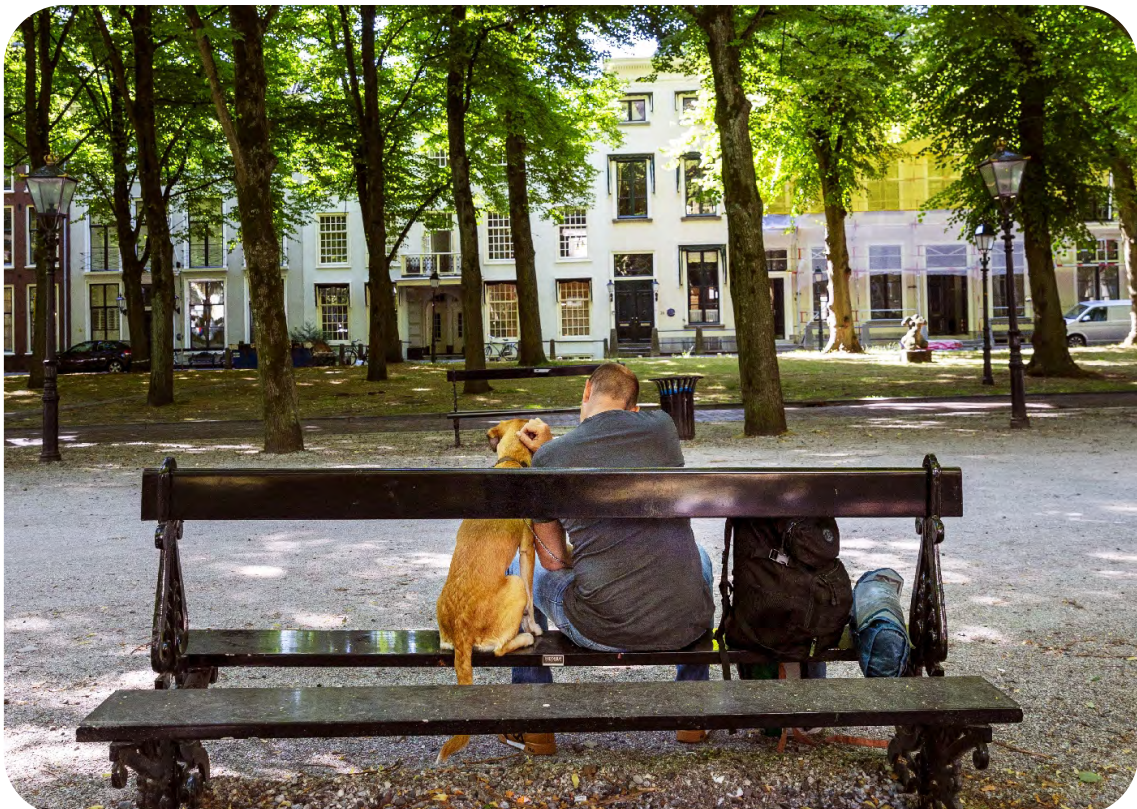
'Ik moest maar gewoon vervelend worden,
want anders kom je echt helemaal nergens'

Meerdere deelnemers benadrukken dat zij geheel zelfstandig op zoek moesten naar een eigen woning, met geen tot minimale ondersteuning. De verhalen laten zien dat dit voor hen een grote zoektocht was. Dit zorgde voor een grote mentale belasting en het gevoel dat ze er alleen voor stonden. Voor mensen met een lhbtq+ achtergrond kan met name het gevoel dat ze er alleen voor staan extra belastend zijn, door eerdere ervaringen met afwijzing of het ontbreken van een sociaal vangnet vanwege hun identiteit. Dit vergrootte de druk op hun eigen veerkracht en doorzettingsvermogen. Een van de deelnemers zegt dat die na veel aandringen een rolstoelvriendelijke sociale huurwoning heeft gevonden: 'Ik moest maar gewoon vervelend worden, want anders kom je echt helemaal nergens'.

Wat had geholpen?

Deelnemers geven duidelijk aan dat er meer en gerichtere ondersteuning nodig is bij de overgang van opvang naar zelfstandig wonen. Ze geven aan dat er meer duidelijkheid en transparantie nodig is over mogelijkheden na de opvang, zodat zij beter zicht hebben op hun toekomstperspectief. Sommigen benadrukken dat zij meer aan de hand genomen hadden willen worden in dit traject, omdat verdwalen in procedures anders onvermijdelijk is. Tegelijkertijd wordt benoemd dat ondersteuning altijd in balans moet zijn met eigen regie en autonomie, omdat deelnemers niet willen worden behandeld alsof zij niets zelf kunnen. Dit geldt overigens niet alleen voor lhbtqia+ personen.

Naast begeleiding bij huisvesting zien deelnemers behoefte aan hulp bij financiën of mentale zorg, bijvoorbeeld bij het verwerken van de stress die zelfstandig wonen of het ervaren van dak- of thuisloosheid met zich meebrengt. Ook hierbij is ruimte voor maatwerk en flexibiliteit van belang. Zo kan het belangrijk zijn dat begeleiding in de nazorgfase oog houdt voor specifieke omstandigheden van transgender- en non-binaire personen. Zoals een deelnemer die non-binair is beschreef over de periode van dak- en thuisloos zijn: 'Je kan niet in deze situatie zitten en bijvoorbeeld in transitie gaan of je eigen identiteit zijn. Je bent in survival modus.'

2.3 Focusgroepen met begeleiders

2.3.1. Zicht op lhbtqia+ dak- en thuisloze personen binnen de organisatie

De meeste organisaties en opvangplekken zijn regulier; slechts een enkele van de deelnemende organisaties richt zich specifiek op lhbtqia+ personen. Bij deze gespecialiseerde organisaties is de vraag groter dan het aanbod, zowel wat betreft opvangplekken als verzoeken om informatie en advies. Vrijwel alle organisaties geven aan dat ze steeds meer lhbtqia+ cliënten zien, of dat een groot deel van hun werk inmiddels uit de begeleiding van deze doelgroep bestaat. Echter wordt seksuele oriëntatie officieel niet geregistreerd, waardoor veel opvanglocaties geen exacte cijfers hebben van het aantal lhbtqia+ personen. In de G4-gemeenten is dat inzicht groter door meer kennis en ervaring met de doelgroep. Buiten de G4-gemeenten ontbreekt deze informatie vaak, omdat alleen de genders 'man' en 'vrouw' wordt geregistreerd. Er bestaan vermoedens dat er meer lhbtqia+ personen zijn binnen de opvang dan zichtbaar is. De huidige schattingen binnen de opvang zijn op basis van het aantal lhbtqia+ personen die ervoor uit durven te komen.

Daarnaast is bij slechts één (reguliere) opvang ruimte voor genderidentiteit bij het toegangsgesprek. Als reden geven ze hiervoor dat het makkelijker is om hierna het gesprek aan te gaan over dit onderwerp. Doordat de intakeformulieren nog niet inclusief zijn, kunnen er geen cijfers worden verzameld over de doelgroep.

Spanningsveld 'hokjes' denken en specifieke aandacht lhbtqia+ personen

Sommige organisaties benadrukken dat zij niet in 'hokjes' willen denken en iedereen als individu willen benaderen. Dit uitgangspunt kan spanning opleveren met de behoefte aan specifieke aandacht voor lhbtqia+ personen. Vanuit de gedachte dat iedereen welkom is, wordt op sommige plekken niet expliciet gevraagd naar seksuele oriëntatie of andere identiteitslagen. 'Iedereen is welkom. Iedereen mag zich aanmelden en wij kijken vooral of er recht is op maatschappelijk opvang in plaats van, hé, wie ben je en waar kom je vandaan en wat is je cultuur of wat dan ook', aldus een begeleider. Het primaire criterium in de betreffende plekken blijft of iemand recht heeft op maatschappelijke opvang, niet iemands identiteit of achtergrond.

2.3.2. Knelpunten binnen de opvang

Een van de grootste knelpunten binnen de opvang is het vinden van een passende plek voor iedereen, en in het bijzonder voor lhbtqia+ personen. Daarvoor zijn meerdere redenen:

1. Veel lhbtqia+ personen voelen zich niet thuis of verbonden met andere bewoners

Er zijn signalen dat lhbtqia+ personen zich niet altijd veilig voelen in de opvang, waardoor zij niet altijd uit de kast durven te komen. Het gevolg is dat sommigen bij vrienden verblijven en zich helemaal niet melden bij de opvang.

2. Uitdagingen bij het plaatsen van lhbtqia+ personen

Veel hulpverleners ervaren uitdagingen bij het plaatsen van lhbtqia+ personen, in het bijzonder transgender personen. Dit komt enerzijds doordat de meeste slaapruidtes binair zijn ingedeeld, en soms zelfs bestaan uit gezamenlijke slaapzalen. Anderzijds spelen vooroordelen en beeldvorming een rol. Zo worden transgender personen regelmatig in verband gebracht met seksueel geweld, en

zijn er in de opvang bewoners die queer personen in het algemeen niet accepteren. Zo geeft een begeleider aan: 'Kijk je juist naar de transgender personen of kijk je juist naar de groep...want ja er zijn best wel veel afwegingen die je kunt opmaken, waarin je altijd wel mensen tekort doet, denk ik'.

3. Lhbtiqua+ personen in de reguliere opvang kan tot spanningen leiden

Sommige begeleiders geven aan dat het plaatsen van lhbtiqua+ personen in de reguliere opvang tot spanningen kan leiden. Een van de begeleiders zegt: 'We proberen lhbtiqua+ personen juist niet in de (red. reguliere) opvang te zetten, omdat het vaak meer gedoe geeft.' De begeleiders geven aan dat er in de (reguliere) opvang altijd wel wordt gepest, getreiterd en geroddeld. Dit creëert een onveilige sfeer, vooral voor lhbtiqua+ cliënten. Een andere deelnemer illustreert dit met een voorbeeld: 'Een keer per jaar hangen we de regenboogvlag op en die wordt er altijd wel vanaf getrokken. Op dit soort momenten letten we extra op lhbtiqua+ cliënten.'

'We proberen lhbtiqua+ personen juist niet in de opvang te zetten, omdat het vaak meer gedoe geeft'

4. Overvolle voorzieningen en stagnerende doorstroom

Opvanglocaties kampen met bredere problemen, zoals overvolle voorzieningen en een stagnerende doorstroom. Ook ervaren organisaties belemmeringen door regionale toelatingsregels: opvang wordt in de praktijk soms alleen mogelijk gesteld voor personen die officieel staan ingeschreven in de gemeente. Dat is strijdig met de regulering anno 2025, waarin geldt dat maatschappelijke opvang landelijk toegankelijk is: elke ingezetene van Nederland kan zich wenden tot de gemeente waar die aanklopt, ongeacht woonplaats. Bovendien geldt voor jongeren dat zij zich vaker niet begrepen voelen, wat de begeleiding bemoeilijkt en het vinden van een passende plek extra lastig maakt. Met als gevolg een stagnerende doorstroom.

5. Bang om fouten te maken

Begeleiders geven aan dat begeleiding moeilijker is doordat ze bang zijn om iets fout te doen. Hierdoor ontstaat er handelingsverlegenheid. De begeleiders geven aan dat lhbtiqua+ personen vaak naar grotere steden trekken, omdat ze in kleine steden bang zijn voor discriminatie en uitsluiting. In de praktijk botst dit soms met de zogenoemde regiobinding: hoewel landelijke regelgeving bepaalt dat maatschappelijke opvang overal toegankelijk is, hanteren sommige gemeenten nog steeds toelatingsregels die mensen zonder lokale inschrijving belemmeren, bijvoorbeeld omdat ze vol zitten en de voorkeur geven aan personen uit de betreffende regio. Vooral Amsterdam staat bekend als een stad die 'open' is. Dit wordt ook binnen de doelgroep gedeeld waardoor de druk op Amsterdamse opvanglocaties toeneemt.

2.3.3. Kennis en vaardigheden binnen de organisatie

Er is ook gevraagd naar de huidige kennis die organisaties hebben over lhbtqia+ onderwerpen. Het valt op dat er al kennis is en dat dit de afgelopen jaren is toegenomen, maar dat het kennisniveau ongelijk verdeeld is. Sommige organisaties, met name in de Randstad en organisaties die zich specifiek op deze doelgroep richten, beschikken over meer expertise, terwijl andere nog in de oriënterende fase zitten. Ook binnen de opvanglocaties is de kennis nog niet goed ingebed. Hulpverleners geven aan dat de kennis over de doelgroep vaak bij een persoon ligt, bijvoorbeeld een ervaringsdeskundige. Doordat de kennis te gecentreerd is, bij bepaalde opvanglocaties of bij een persoon binnen de opvanglocatie, worden deze mensen en partijen overvraagd. Een van de begeleiders die vaak gevraagd wordt voor diens kennis zegt hierover: 'Kleinere steden geven ook weleens aan dat ze het begeleiden van lhbtqia+ personen niet kunnen'.

Wat helpt?

Volgens de begeleiders helpt het wanneer er medewerkers zijn die zichzelf identificeren als lhbtqia+ of wanneer ze zelf ervaringsdeskundige zijn. Zoals een Haagse organisatie aangeeft: 'We hebben op zich ook wel veel medewerkers die zich identificeren binnen deze doelgroep, dus die zijn standaard wat meer sensitief en kunnen zich beter inleven.' Dit draagt niet alleen bij aan meer begrip, maar zorgt er ook voor dat cliënten zich veiliger voelen en zich sneller melden.

'Ja weet je, ik weet het ook niet zo goed,
dus leer het mij, vertel het mij'

Wat moet nog gebeuren?

Er is nog altijd sprake van gebrek aan kennis. Waar de ene organisatie verdiepende sessies heeft gevolgd over bijvoorbeeld transgender personen, hebben anderen alleen algemene trainingen gevolgd die niet specifiek op lhbtqia+ gericht zijn. Sommige begeleiders geven aan dat zij simpelweg niet over de juiste kennis beschikken en juist willen leren van anderen. Tegelijkertijd worden de opvanglocaties in de Randstad overvraagd, waardoor kennisuitwisseling niet altijd mogelijk is. Idealiter wordt de expertise over lhbtqia+ beter verspreid naar organisaties buiten de Randstad en naar instellingen die zich niet specifiek op deze doelgroep richten. Daarnaast geven begeleiders aan dat trainingen worden gevolgd door collega's die al enige affiniteit met de doelgroep hebben. Een deelnemer zegt hierover: 'De kennis wordt niet breder overgedragen aan mensen die deze training juist nodig zouden hebben'. Kennis over de doelgroep moet op meer verschillende plekken beschikbaar zijn en het moet de juiste mensen bereiken, zodat de kennis breder gedeeld wordt.

2.3.4. Behoeften van begeleiders

Vrijwel alle begeleiders zijn het erover eens dat er zorg op maat moet worden geleverd en dat er zoveel mogelijk moet worden ingespeeld op de behoeften van de cliënt. Om dit te realiseren benoemen zij een aantal specifieke aandachtspunten:

‘Ik vind het heel belangrijk om niet over mensen te praten, maar met mensen’

1. Behoefte aan specifieke lhbtq+ kennis en sensitiviteit

Er is een sterke behoefte aan specifieke lhbtq+ kennis en sensitiviteit. Dit betreft onder andere de begeleiding (hoe bied je ondersteuning op een sensitieve manier?), de plaatsing (bij wie plaats je iemand?) en aandacht voor intersectionaliteit. De meeste organisaties geven aan dat zij in de praktijk weinig doen met intersectionaliteit en zich vaak richten op slechts één aspect van iemands identiteit. Het minimale is volgens hen aandacht voor verschillen, bijvoorbeeld vanwege culturele achtergronden of het risico op eerwraak binnen de opvang. Soms wordt er helemaal niet naar intersectionele factoren gekeken, maar uitsluitend naar het recht op opvang. Organisaties willen daarom concrete handvatten en structurele trainingen over cultuurverschillen en hoe hiermee om te gaan. De begeleiders geven aan dat werkgevers en gemeenten meer moeten investeren in trainingen en kennisoverdracht. Hierin is het juist van belang om huidskleur te erkennen zodat mechanismen van uitsluiting niet over het hoofd worden gezien. Een begeleider gaf aan niet naar kleur te kijken, Hierdoor worden juist verschillen over het hoofd gezien.

Intersectionaliteit (of kruispuntdenken) gaat ervan uit dat mensen meerdere identiteitskenmerken hebben – zoals gender, etniciteit, klasse en seksuele oriëntatie – die elkaar beïnvloeden en samen ongelijkheid kunnen versterken. Het concept helpt onder andere om te begrijpen dat ervaringen van discriminatie niet los van elkaar staan, maar elkaar kruisen en versterken.

[Meer hierover lees je in dit artikel van Movisie.](#)

2. Verbindingen met andere organisaties

Een tweede behoefte is het leggen van verbindingen met andere organisaties, om zo in kaart te brengen welke voorzieningen en aanbod er beschikbaar zijn, en om de samenwerking te intensiveren. De wens is dat per gemeente een overzicht wordt gemaakt van de voorzieningen, zodat een gezamenlijk netwerk kan worden gecreëerd. Een oproep om een sociale kaart te ontwikkelen, waarin wordt weergegeven welke voorzieningen en welk aanbod er zijn, werd eveneens meerdere keren genoemd.

3. Meer eenpersoonsplekken en aparte opvanglocaties

Er is behoefte aan meer eenpersoonsplekken en aparte opvanglocaties. De capaciteit hiervoor is echter beperkt, waardoor de vraag is wie zo'n plek krijgt. Organisaties willen voorkomen dat er sprake is van voorkeursbeleid, maar moeten wel steeds afwegen wie er, gezien de achtergrond en situatie, het meeste recht op zo'n plek heeft. Dit is niet altijd even makkelijk in de praktijk. Zoals een begeleider verwoordt:

'Het is mijn droom dat er hopelijk ooit een specifieke lhbtq+ opvanglocatie komt'

HOOFDSTUK 3

CONCLUSIES

Deze verkenning laat zien dat de opvang en begeleiding van lhbtq+ dak- en thuisloze personen in Nederland nog onvoldoende aansluit bij hun specifieke behoeften. De bevindingen uit de literatuur, de interviews en de focusgroepen laten een samenhangend beeld zien van onveiligheid bij lhbtq+ dak- en thuisloze personen, gebrek aan kennis bij begeleiders en structurele belemmeringen in de opvang. Hieronder worden de belangrijkste conclusies samengevat.

1. Omvang en zichtbaarheid

Hoewel exacte cijfers ontbreken, wijzen schattingen uit de literatuur en uit het veld op een aanzienlijk aandeel lhbtq+ personen die dak- en/of thuisloos zijn. Het zou gaan om 3.000 tot 10.000 lhbtq+ personen van 18 jaar en ouder in Nederland. Het ontbreken van registratie van seksuele oriëntatie binnen opvang en landelijke tellingen leidt ertoe dat de omvang van de groep structureel wordt onderschat. Daardoor blijven beleidsmatige en financiële keuzes onvoldoende gebaseerd op feitelijke informatie en wordt hun positie in de praktijk vaak onvoldoende erkend en ontbreekt passende ondersteuning.

2. Meervoudige oorzaken en kwetsbaarheden

De resultaten laten zien dat dak- of thuisloosheid bij lhbtq+ personen nooit het gevolg is van één factor. Vaak gaat het om een samenloop van omstandigheden zoals afwijzing binnen de familie, discriminatie (homo- of transfobie) en beperkte financiële of sociale steun. Binnen de groep lopen transgender personen, feminiene homoseksuele mannen en personen van kleur extra risico op uitsluiting. Voor biculturele en religieus opgegroeide deelnemers blijkt de afwijzing of schaamte binnen de familie extra zwaar te wegen. Het gebrek aan cultuursensitieve begeleiding maakt dat hun ervaringen vaak niet goed worden herkend, waardoor problemen zich kunnen opstapelen. Deze intersectionele kwetsbaarheden versterken elkaar en vergroten de kans op onveiligheid en sociaal isolement, zowel binnen de familie alsook binnen de opvang.

3. Onveiligheid en uitsluiting in de opvang

De reguliere opvang wordt door veel lhbtq+ personen als onveilig of niet inclusief ervaren. Zowel lhbtq+ deelnemers als begeleiders benoemen pesten, misgenderen en grensoverschrijdend gedrag van met name medebewoners. De cultuur binnen opvanglocaties wordt regelmatig beschreven als 'macho' of 'normatief', waarbij medewerkers niet altijd weten hoe zij moeten ingrijpen. Hierdoor vermijden sommige lhbtq+ personen de opvang, met als gevolg dat zij buiten beeld raken.

4. Plaatsingsproblematiek bij transgender personen

Met name transgender en non-binaire personen lopen tegen problemen aan bij de plaatsing in opvanglocaties. De huidige intakeprocedures binnen de opvang zijn veelal normatief ingericht, met beperkte ruimte om genderidentiteit (of seksuele oriëntatie) bespreekbaar te maken. Hierdoor wordt de hulpvraag van lhbtq+ cliënten niet altijd volledig gezien, wat de kans op passende opvang verkleint. Bij gezamenlijke opvang vindt indeling soms plaats op basis van toegewezen geslacht bij de geboorte, waardoor mensen in ruimtes terechtkomen waar zij zich onveilig of ongemakkelijk voelen. De beperkte beschikbaarheid van eenpersoonskamers vergroot dit probleem. Dit benadrukt het belang van maatwerk en flexibiliteit bij de toewijzing van plekken.

5. Grote regionale verschillen

Er bestaan duidelijke verschillen tussen regio's in kennis, beleid en aanbod. Met name in de G4 is er meer ervaring met de doelgroep en soms ruimte om te experimenteren met gespecialiseerde opvang voor lhbtq+ personen (zie punt 6 hieronder). Opvanglocaties in kleinere gemeenten geven aan dat zij onvoldoende expertise hebben om lhbtq+ cliënten optimaal te begeleiden. De concentratie van kennis in de G4 zorgt ervoor dat instellingen buiten de grote steden vaak afhankelijk zijn van enkele experts intern, of juist doorverwijzen naar de G4. Het gevolg is dat de zwaarte van het werk komt te liggen bij de opvanglocaties in grotere gemeenten, die al overvol zitten omdat zij ook meer aanmeldingen krijgen.

6. Noodzaak van veilige en gespecialiseerde opvang

Zowel lhbtq+ deelnemers als begeleiders geven aan dat de reguliere opvang onvoldoende aansluiten bij de behoeften van lhbtq+ personen. De opvang fungeert voor veel lhbtq+ personen niet als plek van herstel, maar als verlenging van hun overlevingsmodus. Dit benadrukt het belang van een herstelgerichte aanpak, waarin mentale gezondheid en emotionele veiligheid net zoveel aandacht krijgen als praktische begeleiding. Er is een duidelijke wens aan aparte of

gespecialiseerde opvanglocaties, waar kennis, veiligheid en erkenning centraal staan. Dergelijke voorzieningen bestaan al op kleine schaal, bijvoorbeeld in Utrecht en Den Haag, en worden als positief ervaren. Tegelijkertijd is het financieel en organisatorisch niet haalbaar voor alle (met name kleine) gemeenten om zelfstandig zo'n voorziening op te zetten. Gemeenten zien daarom een rol voor het Rijk om structurele ondersteuning en landelijke dekking te faciliteren.

7. Behoeftte aan contact en herkenning

Uit deze verkenning blijkt dat een dak boven het hoofd weliswaar een primaire behoefte is, maar dat lhbtqia+ personen daarnaast ook sterk hechten aan contact met anderen die soortgelijke ervaringen delen. Binnen opvanglocaties voelen zij zich vaak eenzaam of geïsoleerd, omdat zij denken de enige te zijn. Op plekken waar meerdere lhbtqia+ personen verbleven, gaven deelnemers juist aan veel steun te ervaren aan elkaar. Een gevoel van gemeenschap en onderlinge herkenning blijkt daarmee een belangrijk onderdeel van wat voor lhbtqia+ personen als een écht veilig thuis wordt ervaren.

8. Beperkte kennis en handelingsverlegenheid bij hulpverleners

Begeleiders geven aan dat zij vaak onvoldoende kennis of handvatten hebben om sensitief te werken met lhbtqia+ cliënten. Er bestaat handelingsverlegenheid om onderwerpen als genderidentiteit en seksuele oriëntatie bespreekbaar te maken. De wens om 'iedereen gelijk te behandelen' leidt in de praktijk tot 'blinde' vlekken. Het vermijden van labels heeft de intentie om discriminatie te vermijden, maar belemmert ook het bieden van maatwerk. Inclusie vraagt juist om het expliciet erkennen van verschillen. Tegelijkertijd laten de resultaten zien dat daar waar begeleiders ervaringsdeskundigheid inzetten of zelf tot de lhbtqia+ gemeenschap behoren, cliënten zich sneller veilig voelen en beter worden bereikt. Deze ervaringskennis is waardevol en verdient een structurele plek binnen de opvang.

De wens om 'iedereen gelijk te behandelen'
leidt in de praktijk tot 'blinde' vlekken.

9. Behoeftte aan begeleiding en maatwerk bij doorstroom

Veel deelnemers geven aan dat zij weinig begeleiding ontvingen bij de overgang van opvang naar zelfstandige huisvesting. De procedures worden als complex en onduidelijk ervaren. Er is behoefte aan praktische en persoonlijke ondersteuning, bijvoorbeeld iemand die hen informeert over de stappen die ze kunnen ondernemen om zelfstandig te wonen en daar in aanmerking voor te komen. Ook na uitstroom uit de opvang is structurele nazorg vaak afwezig. Zonder ondersteuning bij huisvesting, financiën en mentale gezondheid bestaat een reëel risico op terugval of hernieuwde dakloosheid.

10. Beperkte samenwerking en kennisdeling

De focusgroepen maken zichtbaar dat er nauwelijks structurele samenwerking bestaat tussen opvanglocaties en organisaties die zich met deze doelgroep bezighouden. De sessies werden zelfs ervaren als een (zeldzaam) moment van ontmoeting. Er is een noodzaak voor een landelijke infrastructuur voor kennisuitwisseling en deskundigheidsbevordering, zodat ervaringen, methodieken en trainingsaanbod beter gedeeld kunnen worden. Zowel gemeenten als opvangorganisaties geven aan dat landelijke regie nodig is om versnippering te voorkomen en expertise structureel te borgen. Zonder een landelijk kader blijft de opvang afhankelijk van lokale initiatieven en tijdelijke projecten.

11. Preventie blijft onderbelicht

In deze verkenning is vooral gesproken met deelnemers die al in de opvang verblijven of inmiddels zijn doorgestroomd. De groep die dak- of thuisloos dreigt te worden is niet eenvoudig om aan te wijzen. Hoewel de literatuur veel inzicht biedt in risicofactoren voor (dreigende) dakloosheid onder lhbtq+ personen, ligt de nadruk in de hulpverlening vooral op opvang en begeleiding nadat iemand het huis uit is geplaatst. Een meer preventieve benadering, gericht op vroegsignalering en het voorkomen van dak- of thuisloos zijn, verdient daarom meer aandacht.

HOOFDSTUK 4

AANBEVELINGEN

Op basis van de bevindingen uit deze verkenning zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd. Deze aanbevelingen zijn opgesplitst naar het Rijk, gemeenten en de maatschappelijke opvang. Mogelijk zijn sommige aanbevelingen al in uitvoering; in dat geval raden wij aan om deze voort te zetten en/of extra aandacht te geven.

4.1 Aanbevelingen voor het Rijk

1. Faciliteer landelijke dekking van lhbtqia+ gespecialiseerde opvang

Het Rijk wordt geadviseerd landelijke dekking te faciliteren via een beperkt aantal regionale lhbtqia+ centra die fungeren als kennis- én opvanglocatie. Een landelijke dekking voorkomt namelijk dat lhbtqia+ personen noodgedwongen in een andere regio moeten worden opgevangen en daarmee losraken van hun sociale netwerk of dagelijkse leefomgeving. Concreet betekent dit:

1. Het Rijk stelt gerichte middelen beschikbaar om enkele instellingen te ondersteunen die gespecialiseerd zijn in opvang en begeleiding van lhbtqia+ personen.

2. Gemeenten kunnen cliënten regionaal plaatsen, zodat landelijke dekking ontstaat zonder dat iedere gemeente een eigen voorziening hoeft op te zetten.
3. Het Rijk borgt landelijke regie en kwaliteitskaders, zodat deze opvangvormen structureel worden verankerd binnen de uitvoering van het Nationaal Actieplan Dakloosheid.

Hoewel het Nationaal Actieplan Dakloosheid Eerst een Thuis inzet op het afbouwen van opvang, blijft gespecialiseerde opvang voor lhbtq+ dak- en thuisloze personen noodzakelijk. In reguliere opvang ervaren zij vaak onveiligheid of gebrek aan erkenning, waardoor zij opvang mijden en buiten beeld raken. Doordat de omvang en regionale spreiding van de doelgroep nog beperkt inzichtelijk is, kan worden gekozen voor een gefaseerde opbouw van regionale gespecialiseerde opvang. Bij pilotlocaties kunnen gegevens worden verzameld over de achtergrond en hulpbehoefte van cliënten. Op basis daarvan kunnen de opvangcentra stapsgewijs en vraaggericht worden uitgebreid. In Den Haag en Utrecht zijn er bijvoorbeeld al opvanglocatie die zich specifiek richten op lhbtq+ personen, bijvoorbeeld Le Refuge Den Haag – Opvanghuis en Huiskamer en Opvang voor dak- en thuisloze mensen met een LHBTIQ+ achtergrond- De Tussenvoorziening. Movisie adviseert om binnen reguliere opvang het creëren van aparte lhbtq+ woonunits en/of (meer) eenpersoonskamers te stimuleren, zodat cliënten een veilige plek hebben waar zij zichzelf kunnen zijn. In sommige regio's gebeurt dit al en vindt er nauwelijks (alleen in nood situaties) gedeelde opvang plaats.

2. Zorg voor een divers trainingsaanbod (lhbtq+ en cultuursensitiviteit)

Het Nationaal Actieplan Dakloosheid organiseerde een brainstorm met professionals, ervaringsdeskundigen, beleidsmakers en onderzoekers over de relatie tussen lhbtq+ en dakloosheid. Daaruit bleek dat de opvang niet altijd als veilig wordt ervaren en dat er behoefte is aan training voor hulpverleners. Ook uit deze verkenning blijkt een sterke wens van begeleiders om getraind te worden, vooral buiten de Randstad. Hoewel algemene trainingen, zoals Krachtwerk en Motiverende gespreksvoering worden genoemd, ontbreekt het aan lhbtq+ gespecialiseerde en cultuursensitieve scholing. Volgens een eerdere evaluatie van Movisie werkt verplichte training niet zonder draagvlak, maar laat de huidige verkenning juist zien dat het draagvlak voor een training groot is. Het Rijk kan daarom verkennen hoe specifiek en cultuursensitief trainingsaanbod kan worden ontwikkeld, als aanvulling op het huidige, algemene aanbod (bijlage F).

3. Stel een landelijke sociale kaart samen

Begeleiders geven aan behoefte te hebben aan een overzicht van maatschappelijke organisaties die opvang bieden aan (lhbtq+) dak- en thuisloze personen. Veel begeleiders zijn niet op de hoogte van andere organisaties die zich met dit thema bezighouden. De lhbtq+ specialisatie binnen de opvang is vaak versnipperd en weinig zichtbaar. Het gaat daarbij niet om het ontwikkelen van een geheel nieuwe sociale kaart, maar om het beter ontsluiten van bestaande informatie en netwerken. Binnen Valente, en met name de LHBTIQ+-werkgroep, wordt al waardevolle kennis gedeeld; deze structuur kan verder worden versterkt en breder toegankelijk gemaakt, bijvoorbeeld via een online overzichtspagina of kennisplatform. Door bestaande initiatieven te bundelen en zichtbaar te maken ontstaat een steviger kennisnetwerk waarin begeleiders elkaar makkelijker kunnen vinden voor vragen, informatie-uitwisseling en doorverwijzing. Zo wordt bestaande kennis beter benut en blijft deze ook voor kleinere gemeenten en organisaties goed vindbaar.

4. Initieer een landelijk vervolgonderzoek (kwantitatief)

Uit deze verkenning blijkt dat er vooralsnog geen betrouwbare cijfers bestaan over volwassen lhbtq+ dak- en thuisloze personen. Registraties bevatten geen informatie over seksuele oriëntatie en schattingen zijn gebaseerd op algemene data over lhbtq+ personen in Nederland, die niet zeggen over het aantal lhbtq+ personen in de opvang). Omdat dit betekent dat de omvang van de groep onbekend is, adviseert Movisie een (meerjarig) landelijk kwantitatief vervolgonderzoek om deze cijfers inzichtelijk te maken en een representatief beeld te verkrijgen. Dit onderzoek verschilt wezenlijk van registratiedata of gemeentelijke tellingen: het betreft een representatief onderzoek waarin een willekeurige steekproef van respondenten uit verschillende regio's wordt getrokken. Hierdoor kan op landelijke schaal inzicht worden verkregen in de omvang en kenmerken van de doelgroep, zonder dat in iedere regio afzonderlijk gegevens hoeven te worden verzameld. In zo'n onderzoek kan op zorgvuldige wijze worden gevraagd naar seksuele oriëntatie, genderidentiteit en relevante achtergrondkenmerken, zolang deze informatie niet herleidbaar is tot individuele personen. Het onderzoek vult de bestaande ETHOS-tellingen en registraties aan en biedt daarmee een vollediger beeld van de omvang van het probleem.

4.2 Aanbevelingen voor gemeenten

1. Investeer in preventief en outreachend werk richting lhbtqia+ gemeenschappen

Om te voorkomen dat lhbtqia+ personen dak- of thuisloos worden, is het belangrijk om al in een vroeg stadium contact te maken met potentiële risicogroepen. Uit de huidige verkenning blijkt dat lhbtqia+ personen niet altijd de juiste weg weten te vinden naar hulp of opvang. Een website of loket van de gemeente is daarom niet voldoende. Gemeenten en hulpverleners zouden meer outreachend en preventief moeten werken, bijvoorbeeld via scholen, belangenorganisaties, lhbtqia+ netwerken en online platforms. Zo kunnen lhbtqia+ personen tijdig worden bereikt met informatie over beschikbare ondersteuning en mogelijke opvang.

2. Versterk vroegsignalering en veilige meldpunten voor lhbtqia+ personen

Uit de huidige verkenning blijkt dat hulpverleners elkaar nog onvoldoende weten te vinden en dat samenwerking tussen verschillende instanties op dit thema beperkt is. Voor lhbtqia+ dak- en thuisloze personen is het belangrijk dat hun problemen multidimensioneel worden aangepakt: het gaat niet alleen om huisvesting, maar ook om veiligheid, welzijn en bescherming tegen discriminatie. Bouw aan een structurele verbinding binnen gemeenten tussen opvanginstellingen, welzijnsorganisaties en buurtteams om signalen van onveiligheid, huiselijk geweld of (lhbtqia+ gerelateerde) discriminatie in een vroeg stadium te herkennen. Dit vraagt om een proactieve en betrokken houding van hulpverleners om goed zicht te krijgen op risico's voor dak- en thuisloosheid. Ook het verlagen van de drempel om melding te doen is belangrijk: lhbtqia+ personen die te maken krijgen met afwijzing of onveiligheid moeten weten dat zij veilig en vertrouwelijk terechtkunnen bij meldpunten. Door meldingsbereidheid te vergroten en signalen actiever op te volgen, kan dak- of thuisloosheid vaker worden voorkomen.

3. Werk samen met initiatieven en sleutelpersonen uit biculturele gemeenschappen

Uit deze verkenning blijkt dat biculturele personen extra kwetsbaar kunnen zijn voor dak- of thuisloosheid. Eerder onderzoek laat zien dat het vertrouwen in formele instanties bij deze groepen vaak laag is. Om deze groep beter te bereiken is het belangrijk om als gemeente samen te werken met grassroots-initiatieven (bewegingen die georganiseerd worden vanuit de lokale gemeenschap zelf, in plaats van bovenaf) en sleutelpersonen binnen biculturele gemeenschappen, zoals Veilige Haven. Door deze samenwerking kunnen gemeenten en opvangorganisaties vertrouwen opbouwen, signalen eerder oppikken en de hulp beter laten aansluiten op de culturele context van cliënten.

4. Realiseer regionale en veilige lhbtqia+ gespecialiseerde opvang

Gemeenten wordt aanbevolen ervoor te zorgen dat lhbtqia+ dak- en thuisloze personen toegang krijgen tot veilige en gespecialiseerde opvang. Wanneer dit type opvang (nog) niet beschikbaar is, kunnen gemeenten binnen de reguliere opvang het creëren van aparte lhbtqia+ woonunits en/of meer eenpersoonskamers stimuleren. Dit vergroot de capaciteit, bevordert een gevoel van veiligheid en ondersteuning, en biedt cliënten de ruimte om zichzelf te kunnen zijn. Daarbij is het belangrijk dat gemeenten samenwerken met regionale partners en maatschappelijke organisaties

om deskundigheid en lhbtqia+ sensitiviteit te versterken. De aanbevelingen voor het Rijk en voor gemeenten zijn complementair: het Rijk faciliteert landelijke dekking, middelen en kwaliteitskaders, terwijl gemeenten deze opvang lokaal realiseren en zorgen voor een veilige, toegankelijke en gespecialiseerde omgeving voor lhbtqia+ dak- en thuisloze personen

5. Faciliteer informele activiteiten voor lhbtqia+ dak- en thuisloze personen

Uit deze verkenning blijkt dat lhbtqia+ deelnemers ook behoefte hebben aan contact en herkenning, bijvoorbeeld via filmavonden, picknicks, dansworkshops of praatavonden over lhbtqia+ identiteit en bijbehorende worstelingen. Zulke activiteiten versterken onderlinge contacten en dragen bij aan welzijn. Gemeenten kunnen erop toezien dat deze activiteiten daadwerkelijk plaatsvinden en dat opvang niet alleen vanuit een zorgperspectief wordt ingericht. Deze taak kan liggen bij een lhbtqia+ coördinator binnen de gemeente, of bij bestaande initiatieven zoals regionale COC afdelingen, die bijvoorbeeld een werkgroep of thema-avond over lhbtqia+ dak- en thuisloze personen kunnen organiseren.

6. Versterk de deskundigheid van begeleiders binnen de opvang

Begeleiders hebben behoefte aan vaardigheden om lhbtqia+ dak- en thuisloze personen goed te ondersteunen, zoals het voeren van veilige gesprekken, signaleren van problematiek en omgaan met lhbtqia+ vraagstukken (zoals coming-out). In sommige opvanglocaties ontbreekt het verdiepende gesprek over (lhbtqia+) identiteit. Gemeenten wordt aanbevolen om in inkoop- en subsidietrajecten op te nemen dat aanbieders voldoende deskundigheid hebben op lhbtqia+ thema's in combinatie met dak- en thuisloosheid. Zo wordt expertise structureel geborgd, overbelasting van lhbtqia+ begeleiders voorkomen, en krijgen cliënten passende ondersteuning.

7. Veranker inclusieve huisvesting voor lhbtqia+ personen binnen het Nationaal Actieplan Dakloosheid

Zorg dat de uitvoering van het Nationaal Actieplan Dakloosheid Eerst een Thuis ook daadwerkelijk inclusief is voor lhbtqia+ dak- en thuisloze personen. Omdat het Actieplan (p. 43) deze groep kwetsbaar noemt, zijn concrete maatregelen nodig om de principes van Wonen Eerst – wonen als startpunt, veiligheid en eigen regie – voor hen te waarborgen. Gemeenten en regionale partners kunnen hiervoor zorgen door in hun beleidsplannen en projectuitvoering expliciet aandacht te besteden aan inclusieve huisvesting. Concreet betekent dit:

1. Het vastleggen van normen voor sociale en fysieke veiligheid voor lhbtqia+ personen in huisvesting.
2. Het stimuleren van Wonen Eerst-projecten die expliciet aandacht besteden aan begeleiding en acceptatie van lhbtqia+ personen.
3. Het registreren van lhbtqia+ specifieke gegevens in regionale voortgangsrapportages zodat zichtbaar wordt hoeveel lhbtqia+ personen via *Wonen Eerst* succesvol zijn gehuisvest en welke belemmeringen zij nog ervaren.

Zo wordt voorkomen dat deze groep opnieuw in de opvang belandt en wordt de ambitie van Eerst een Thuis ook voor hen werkelijkheid. In deze verkenning lag de focus voornamelijk op het verbeteren van de opvang. Deze aanbeveling is toegevoegd om ook op de langere termijn aandacht

te blijven besteden aan (inclusieve) huisvesting voor lhbtqia+ personen en/of mogelijkheden om deze te verkennen. Op basis van de input van de VNG is dit punt expliciet toegevoegd, omdat het een belangrijk uitgangspunt is dat ook voor lhbtqia+ personen geldt en waar in het Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis al aandacht aan wordt besteed.

4.3 Aanbevelingen voor de maatschappelijke zorg

1. Stel een lhbtqia+ aandachtsfunctionaris aan

De maatschappelijke opvang dient een aandachtsfunctionaris lhbtqia+ aan te stellen. Deze persoon zorgt ervoor dat het thema continu op de agenda blijft, onderhoudt het netwerk met andere lhbtqia+ organisaties en haalt specifieke kennis in huis om medewerkers te adviseren. Daarnaast coördineert de aandachtsfunctionaris deskundigheidsbevordering, bijvoorbeeld door zicht te houden op het trainingsaanbod over deze doelgroep, trainingen te organiseren en praktijkervaringen te vertalen naar beleid. Bij organisaties in deze verkenning met een aandachtsfunctionaris is zichtbaar meer aandacht voor de doelgroep en worden cliënten beter bereikt en ondersteund. Idealiter is er ook een manager/directeur die het belang van inclusiviteit uitdraagt.

2. Zet in op diversiteitsbeleid, met specifieke aandacht voor lhbtqia+ begeleiders

Uit deze verkenning komt naar voren dat daar waar lhbtqia+ personen in dienst zijn, dit ten goede komt aan de sensitiviteit van de begeleiding. Cliënten voelen zich prettiger bij een begeleider die tot de doelgroep behoort. Andersom kan de begeleider zich beter inleven in de situatie. Het is niet vanzelfsprekend dat organisaties letten op ervaringskennis van begeleiders. Hoewel het geen vereiste is, maakt dit de begeleiding wel makkelijker. Ook kan het helpen de werkdruk te verlagen. Nu worden de weinige lhbtqia+ begeleiders in de Randstad vaak overspoeld met vragen, terwijl dit gelijkwaardiger verdeeld zou moeten worden. Gemeenten kunnen diversiteitsbeleid meenemen in hun voorwaarden en monitoren.

3. Ondersteun lhbtqia+ cliënten bij doorstroom naar zelfstandig wonen

Uit deze verkenning blijkt dat cliënten zich vaak onvoldoende ondersteund voelen bij de overgang van opvang naar zelfstandig wonen en dat zij in veel gevallen vooral op zichzelf zijn aangewezen. Dit geldt in het bijzonder voor specifieke groepen, zoals transgender en non-binaire personen en biculture personen, die extra kwetsbaar zijn en niet altijd in staat om volledig zelfstandig zaken te regelen. Gemeenten en begeleiders dienen lhbtqia+ cliënten bij de overgang van opvang naar zelfstandig wonen gericht en op maat te ondersteunen. Voor deze groep sluiten standaardprocedures vaak niet aan omdat zij te maken kunnen hebben met extra veiligheids- en privacybehoeften, specifieke netwerk- of woonvoorkeuren en uitdagingen rondom identiteit en discriminatie. Ondersteuning moet daarom flexibel en persoonlijk zijn, met duidelijke informatie over huisvesting, financiën, mentale gezondheid en beschikbare sociale steun. Zo behouden cliënten eigen regie en autonomie en worden risico's op terugval of sociale isolatie verminderd.

4. Maak de opvang zichtbaar inclusief voor lhbtqia+ personen

De slogan 'Iedereen is welkom' klinkt mooi, maar voelt in de praktijk niet altijd zo. Lhbtqia+ personen twijfelen vaak of er voldoende kennis en veiligheid is in de opvang. Negatieve verhalen leiden er zelfs toe dat sommigen liever bij vrienden of elders slapen. Zichtbaar maken kan eenvoudig zijn, bijvoorbeeld door een vlag op te hangen, regenboogsymbolen te gebruiken op de website of een regenboog-keycord te dragen als begeleider. Subtiële signalen kunnen al verschil maken. Sommige instanties kiezen hier niet voor uit veiligheidsoverwegingen. Het is daarom belangrijk risico's goed af te wegen, maar de voordelen wegen vaak zwaarder dan de nadelen.

5. Besteed aandacht aan inclusiviteit, zowel bij de intake als in de opvang

Er bestaat een spanningsveld tussen selectie op basis van zelfredzaamheid en het meenemen van identiteitskenmerken. Intakeformulieren zijn vaak normatief opgesteld. Het zou helpen als er naast 'man' of 'vrouw' ook opties zijn voor transgender personen, zoals transgender man, transgender vrouw en non-binair, of dat er een open vraag van wordt gemaakt: 'bij welke gender voel jij je het prettigst bij?' Het is niet gebruikelijk om expliciet naar seksuele oriëntatie te vragen, maar het is wel belangrijk om op een veilige manier te inventariseren of iemand zich aanmeldt vanwege seksuele oriëntatie, genderidentiteit of een andere reden. Dit creëert ruimte om door te vragen en passende ondersteuning te bieden, zonder dat het voelt alsof deze kenmerken bijzonder of stigmatiserend zijn. In de handreiking queer sensitief en Handboek LHBTQI+ met KPI's staan nog meer concrete tips hoe je met lhbtqia+ inclusieve zorg om moet gaan.

BRONNENLIJST

Albert Kennedy Trust. (2018). *LGBT youth homelessness: A UK national scoping of cause, prevalence, response and outcome*. <https://www.taipawb.org/wp-content/uploads/2018/07/LGBT-%09Youth-Homelessness-A-UK-National-scoping-of-cause-prevalence-response-and-outcome.pdf>.

Broekroelofs, R., Cadat-Lampe, M., Felten, H., & Vlug, J. (2024). *Kennisynthese: Uitsluiting in de sociale basis*. Movisie. <https://www.movisie.nl/publicatie/kennisynthese-uitsluiting-sociale-basis>

Boesveldt, N., & Mulder, J. (2022). *Analyse kleinschalige opvang in de regio Meierij en Bommelerwaard: Op basis van vijf metingen met cliëntinterviews tussen 2018-2022* [Rapport]. Universiteit van Amsterdam.

Busch-Geertsema, Volker, William Edgar, Eoin O'Sullivan and Nicholas Pleace. 2010. 'Homelessness and Homeless Policies in Europe: Lessons from Research.' A report prepared for the European Consensus Conference on Homelessness: FEANTSA

Cochran, B. N., Stewart, A. J., Ginzler, J. A., & Cauce, A. M. (2002). Challenges faced by homeless sexual minorities: comparison of gay, lesbian, bisexual and transgender homeless adolescents with their heterosexual counterparts. *American Journal of Public Health*, 92(5), 773-777.

Durso, L. E., & Gates, G. J. (2012). *Serving our youth: findings from a national survey of services providers working with lesbian, gay, bisexual and transgender youth who are homeless or at risk of becoming homeless*. Los Angeles: The Williams Institute with True Colors Fund and the Palette Fund.

Ecker, J., Aubry, T., & Sylvestre, J. (2018). A Review of the Literature on LGBTQ Adults Who Experience Homelessness. *Journal of Homosexuality*, 66(3), 297–323. <https://doi-org.vu-nl.idm.oclc.org/10.1080/00918369.2017.1413277>

Ecker, J., Aubry, T., & Sylvestre, J. (2019). A review of the literature on LGBTQ adults who experience homelessness. *Journal of homosexuality*, 66(3), 297-323.

Edidin J.P., Ganim, Z., Hunter, S.J. & Karnik, N.S. (2012). The mental and physical health of homeless youth: a literature review. *Child Psychiatry Human Development*, vol. 43(3), 354-75.

Emmen, M., Addink, A., & Felten, H. (2014). *Jong & Anders: onderzoek naar aandacht voor lesbische homo-en bi-jongeren, transgenderjongeren en jongeren met een interseks conditie (LHBTI) in jeugdwelzijn, jeugdzorg en jeugd-(L) VB*. (zie: www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Onderzoek-Jong-en-anders.pdf)

European Union Agency for Fundamental Rights. (2024, 14 mei). *LGBTIQ equality at a crossroads: Progress and challenges*. FRA. <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/lgbtiq-equality-crossroads-progress-and-challenges>

- Ewoud Butter & Rodrigo Consalez Alvarez. Husen, G. van. & Savenije, T. (2013). LHBT-specifieke hulpverlening in Amsterdam: vraag en aanbod. Amsterdam: GGD Amsterdam.
- Khandor, E., Mason, K., Chambers, C., Rossiter, K., Cowan, L., & Hwang, S. W. (2011). Access to primary health care among homeless adults in Toronto, Canada: Results from the Street Health survey. *Open Medicine*, 5(2), E94–E103
- Kriek, F., Vonk, H., Heuts, L., Bos, D., Ganzevoort, R., Doodeman, S. (2015). Hulpbehoefte en hulpaanbod cultureel-etnische en religieuze LHBT's. Amsterdam: Regioplan.
- Klooster, E., Butter, E., & Consalez Alvarez, R. (2022, oktober). *Verkenkend onderzoek naar de voorwaarden voor een veilige opvang van dak en thuisloze LHBTIQ+’ers in Amsterdam*. Eva Klooster, Kuiper, L. (2017). *Transgender personen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Lihanceanu, B. (2018, 1 maart). *LGBT in Britain – Trans Report*. HomelessHub. <https://homelesshub.ca/resource/lgbt-britain-trans-report/>
- Marušić, Antonela and Bojan Bilić. 2016. 'Nowhere at Home: Homelessness, Non-Heterosexuality, and LGBT Activism in Croatia.' In *Intersectionality and LGBT Activist Politics: Multiple Others in Croatia and Serbia*, edited by Bojan Bilić and Sanja Kajinić
- Matthews, Peter, Christopher Poyner and Richard Kjellgren. 2019. 'Lesbian, gay, bisexual, transgender and queer experiences of homelessness and identity: insecurity and home(o) normativity.' *International Journal of Housing Policy* 19 (2):232–253.
- McCarthy, L., & Parr, S. (2022). Is LGBT homelessness different? Reviewing the relationship between LGBT identity and homelessness. *Housing Studies*, 40(7), 1525–1544. <https://doi.org/10.1080/02673037.2022.2104819>
- Meijsen, E., & Timmerman, S. (mei 2020). *Driedubbel kwetsbaar: Verkenning van de situatie van dak- en thuisloze LHBTI-jongeren in Nederland*. Movisie. <https://www.movisie.nl/sites/default/files/2020-07/Driedubbel-kwetsbaar-LHBTI-dak-en-thuisloze-jongeren.pdf>
- Okafor, S., Van Slobbe, C., Duijs, S., Felten, H., & Verdonk, P. (2024). *Professionaliteit te allen tijde*. Amsterdam UMC & Movisie.
- Page, M. (2017). Forgotten youth: Homeless LGBT youth of color and the Runaway and Homeless Youth Act. *Northwestern Journal of Law & Social Policy*, 12(2), 17.
- Ray, N. (red.) (2006). *Lesbian, gay, bisexual and transgender youth: an epidemic of homelessness*. New York: National Gay and Lesbian Task Force Policy Institute and the National Coalition for the Homeless, New York
- Rijksoverheid. (2023). *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis*. <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-bb529bd58adc8061e5c058d2fe9671197ba6244f/file>

Sheridan, Sarah. 2017. 'Women and Homelessness in Ireland: A Biographical, Longitudinal Perspective.' Ph.D., University of Dublin Trinity College

van Everdingen, C. (2016). *De Utrechtse nachtopvang en crisisopvang in beeld: Eindrapport van beeldvormend onderzoek in opdracht van de gemeente Utrecht*. Van Everdingen ZorgConsult.

Wewerinke, D., Davelaar, M., van Ewijk, D., Gruppen, A., & van Doorn, L. (2024). *"Eerst een Thuis" in regio Utrecht: ervaringen met een nieuwe aanpak van dakloosheid [Rapport]*. Hogeschool Utrecht, Lectoraat Wonen en Welzijn

BIJLAGEN

Bijlage A - Topiclijst interview

Topiclijst lhbtq+ dak en thuislozen

Duur: maximaal 1 uur

Introductie (5 min)

- Jezelf introduceren
- Korte uitleg doel van interview: in kaart brengen wat de situatie is van lhbtq+ dak- en thuislozen om uiteindelijk de opvang te verbeteren. Noem ook de drie groepen (preventie, opvang en uitstroom)
- uitleg over vertrouwelijkheid en het gebruik van de resultaten: de resultaten worden geanonimiseerd en vertrouwelijk opgeslagen.
- vergoeding: cadeaubon van 75 euro
- informed consent formulier en opnemen van het interview

Voordat we starten: heb jij nog vragen?

Persoonlijke vragen, tevens screening (1 min)

- Leeftijd
- Hoe identificeer je jezelf qua lhbtq+ achtergrond?
- Huidige woonsituatie? indien degene niet in de opvang zit, dan vragen of die eerder wel dak- of thuisloos is (geweest)
Indien personen niet 18+ zijn en/of niet lhbtq+ zijn en/of niet (voormalig) dak- of thuisloos zijn, dan kunnen ze helaas niet deelnemen aan het onderzoek

Preventie (15 minuten)

- Kun je iets vertellen over jouw achtergrond?
- *denk aan: familie, jeugd, opvoeding etc.*
- Met wie heb je veel contact? Wie zijn belangrijke relaties in je leven (geweest)?
- *denk aan: familie, vrienden, sociaal netwerk*
- Wat heeft eraan bijgedragen dat je dak- of thuisloos bent geworden?
- Wat had jou geholpen om dit te voorkomen?
- Heeft jouw lhbtq+ zijn (of: diens aangegeven gender of seksuele identiteit) een rol gespeeld dat je dak- of thuisloos werd? Zo ja, op welke manier? Of speelt het op een andere manier een rol in je huidige of voormalige woonsituatie?

Opvang (25 min)

(als iemand geen ervaring heeft met opvang, kun je de vragen richten naar hun eigen woonsituatie: bijv. logeren bij vrienden, kennissen, op straat)

Nooit gebruik gemaakt van maatschappelijke, wel informele plekken

- Wat voor soort plekken verblijf je? Verschillen tussen de verschillende plekken?
- Kun je wat meer vertellen over deze plek(ken).
- Denk aan: soorten contacten, uitdagingen, leefsituatie, (on)veiligheid, positieve/negatieve voorbeeld, intersectionaliteit
- Wat maakte dat je niet gebruik maakt(e) van de maatschappelijke opvang?
- Heb je contact (gehad) met hulpverleners? Zo niet, waarom niet?
- Heb je andere contacten die je steun geven?

Opvang - algemeen

- Wat was je eerste ervaring met de maatschappelijke opvang
 - Hoe is dit gegaan? Kun je wat meer over vertellen van aanmelding (intake) tot plaatsing (had je veel verschillende contacten met hulpverleners of heb/had je bijvoorbeeld ook een mentor?).
 - Hoe was de eerste ontvangst? (ook: screening toegangsbalie)
- Kun je wat meer vertellen over de soort opvang(en) waar je hebt gezeten en de verschillen hiertussen?
denk aan: grootte, locatie, type opvang,
- Bij meerdere opvangen: Kun je vertellen over de verschillen tussen de opvangen?
- denk aan: lhbtqia+ specifiek of niet, locatie in het land, grootte
- Kun je wat vertellen over je contact met andere bewoners?
denk aan: kamersituatie, positieve en/of negatieve ervaringen, (on)veiligheid, discriminatie, intersectionaliteit
- Kun je wat vertellen over het contact met medewerkers (hulpverlening en ook andere medewerkers)
denk aan: openheid eigen lhbtqia, wanneer bespreekbaar, (on)veiligheid, discriminatie

Belangrijk:

- Wat had je graag anders willen gezien in jouw huidige/ toenmalige situatie? Waar had je behoefte aan?
- Wat is voor jou belangrijk in de opvang/toenmalige of huidige situatie?
- Zijn er meerdere dingen aan jouw situatie (bijvoorbeeld je culturele achtergrond, gender, gezondheid) die het extra moeilijk maken?

Uitstroom (van dak- en thuisloos richting stabiele eigen woonplek) (10 min)

Alleen stellen als iemand wél ervaring met uitstroom heeft

- Proces uitstroom
- Wat voor plek en buurt kwam je terecht?
- Hoe ging de begeleiding?
- Ambulante begeleiding hierna

- Werd er rekening gehouden met specifieke wensen of behoeften gericht op jouw situatie? Lhbtq+ en intersectionaliteit in het achterhoofd
- Had je graag gewild dat de begeleiding anders verliep? Zo ja, hoe dat je dat het liefst gezien en wat had je ervoor nodig?

Als iemand nog géén ervaring met uitstroom heeft

- Wat heb je nodig (ook: van hulpverlening) om zelfstandig te wonen?

Afronding:

- Wil je nog dingen toevoegen wat belangrijk is voor dit onderzoek, maar waar we nog niet over hebben gepraat?
- Eventueel: wat vond je van het interview?
- Recording stopzetten
- Cadeaubon geven en deelnemer bedanken

Bijlage B - Topiclijst focusgroep

Focusgroep

Duur: 1.5 – 2 uur

Locatie: online

Datum: 23 juli

Aantal deelnemers: 8-12

Doestelling:

- Onderzoeken welke aanvullende ondersteuning en benadering nodig is voor mogelijke extra risico factoren (zoals biculturaliteit).
- Verkrijgen van inzicht in de ervaren uitdagingen, behoeften, vragen en ontbrekende kennis of vaardigheden van hulpverleners in de begeleiding van lhbtq+ thuis- en daklozen.
- Verkennen van bestaande opvangvoorzieningen en trainingen waar hulpverleners momenteel gebruik van maken: wat zijn de ervaringen binnen de opvang en wat mist er in het trainingsaanbod.

Informed consent:

1. Introductie (10 min)

- Korte uitleg over het doel van de focusgroep en doelgroep: lhbtq+
- Introductie van de deelnemers (naam, organisatie/functie)
- Uitleg over vertrouwelijkheid en het gebruik van de resultaten: iedereen vragen om toestemming

2. Aandacht voor lhbtq+ binnen de organisatie

- Is er aandacht voor het thema lhbtq+binnen uw organisatie, kunt u er wat over vertellen?

3. Dak- en thuisloze lhbtq+ volwassenen

- Is er op dit moment binnen uw organisatie zicht op het aantal dak- en thuisloze lhbtq+ volwassenen (of volwassenen die daarmee worstelen) die bij jullie komen?
- Waar zou binnen uw organisatie (meer) behoefte aan zijn m.b.t. het verbeteren van de situatie van dak- en thuisloze lhbtq+ volwassenen?
- Wat zijn volgens u de grootste knelpunten of uitdagingen voor dak- en thuisloze lhbtq+ volwassenen in de huidige opvang?

Pauze: 5 min

4. Kennis en vaardigheden

- Wat kunt u vertellen over de kennis van u en uw collega's t.a.v. lhbtq+ dak- en thuislozen en hun specifieke behoeften, problemen en risico's?
- Hoe gaat u om met (mogelijke) behoeften, vragen en problemen van individuele lhbtq+ dak- en thuisloze volwassenen? Zijn de vragen behapbaar?

- Waar haal je jouw kennis over de begeleiding van lhbtqia+ dak- en thuisloze volwassenen vandaan? Zijn er trainingen of andere educatievormen waar jullie momenteel gebruik van maken? Wat zijn de hiaten in het trainingsaanbod?

5. Opvangvoorzieningen en trainingen

- In hoeverre wordt er binnen de opvangvoorzieningen rekening gehouden met andere assen van identiteit (bijv. biculturaliteit, intersectionaliteit)? Op welke manier wordt dat gedaan?

6. Voorstellen voor de toekomst

- Wat zouden mogelijke verbeteringen kunnen zijn voor de opvang en begeleiding van lhbtqia+ dak- en thuislozen. Wat heb je nodig als hulpverlener?
- Welke concrete acties kunnen organisaties ondernemen om de situatie van dak- en thuisloze lhbtqia+ volwassenen te verbeteren?
- Wat is er nodig om het bewustzijn en de betrokkenheid rondom dit onderwerp te vergroten binnen de gemeenten en overheid?

7. Afsluiting

- Mogelijkheid voor deelnemers om nog laatste opmerkingen te maken
- Uitleg over de vervolgstappen en hoe de input van de focusgroep gebruikt zal worden
- Mensen aanmoedigen om te declareren: Praktische informatie over vergoeding

Bijlage C - Lhbtqi+ dak- en thuisloze deelnemers

Respondent-nummer	Leeftijd	Lhbtqi+ identiteit	Preventie, opvang, doorstroom	Etniciteit
R001	54	Trans vrouw	Opvang	Wit Nederlands
R002	28	Homoseksueel	Thuisloos en uitstroom	Turks-Nederlands
R003	21	Non-binair; biseksueel	Opvang en doorstroom	Marokkaans-Palestijns-Nederlands
R004	21	Non-binair	Opvang en doorstroom	Wit Nederlands
R005	25	Trans man	Opvang, thuisloos en doorstroom	Turks-Nederlands
R006	20	Biseksueel (cis-man)	Opvang en doorstroom	Caribisch-Nederlands
R007	26	Non-binair; panseksueel	Opvang en doorstroom	Amerikaans-Indonesisch-Nederlands
R008	30	Trans man; queer	Opvang en uitstroom	Wit Nederlands

Bijlage D - Deelnemende organisaties

De Binnenvest
Centram
CVD
Humod
HVO querido
Leger des Heils
perMens
Stichting Queer Mind
Wender
Wij zijn Yfke
113 Zelfmoordpreventie

Aan de focusgroepen namen in totaal dertien begeleiders deel vanuit elf verschillende organisaties. Vanuit twee organisaties namen twee begeleiders deel. De begeleider van de organisatie Wender leverde een schriftelijke bijdrage.

Bijlage E - Wervingstekst

Oproep

Onderzoek naar de situatie van dak- en thuisloze lhbtq+ personen

Bij Movisie doen we een verkenning naar de situatie van dak- en thuisloze lhbtq+’ers (18+) in Nederland. We willen beter begrijpen welke risicofactoren er spelen en hoe professionals deze groep beter kunnen ondersteunen.

Wie zoeken we?

- Ben jij dak- of thuisloos (geweest) én lhbtq+? Dan horen we graag jouw verhaal in een een-op-een gesprek van ongeveer een uur (op locatie).
- Werk jij als hulpverlener met dak- en thuisloze mensen? Dan nodigen we je uit voor een online focusgroep van ongeveer twee uur. We zijn op zoek naar mensen die actief zijn in preventie, opvang of uitstroom.

We zijn ons ervan bewust dat dit een gevoelig onderwerp kan zijn. Daarom doen we er alles aan om de gesprekken veilig, respectvol en met zorg te voeren.

Wat krijg je ervoor terug?

Als deelnemer ontvang je een vergoeding van 75 euro (VVV-bon). Voor hulpverleners die hier geen uren voor krijgen, is er ook een vergoeding mogelijk.

Aanmelden of vragen?

Stuur een mail naar <naam; email>. Ken je iemand voor wie dit interessant is? Stuur deze oproep gerust door!.

Bijlage F - Overzicht trainingen en interventies

Het Handboek LHBTIQ+ Zorg van Valente

Dit handboek biedt maatschappelijke opvang en zorgorganisaties praktische handvatten om de zorg voor lhbtqia+ personen inclusiever, veiliger en effectiever te maken. Het bevat onder andere een organisatiescan met KPI's, concrete acties en tools rondom thema's als bewustwording, scholing, opvang én preventie & informele zorg. Door dit handboek kunnen organisaties hun beleid, processen en communicatie beter afstemmen op de specifieke behoeften van lhbtqia+ cliënten, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid, regie, en passende ondersteuning. Lees meer: [Handboek LHBTQI+](#)

Housing First Verdiepingstraining: Cultuur & Houding – HVO-Querido

De training Cultuur en houding is bedoeld voor zorgprofessionals die al ervaring hebben met Housing First en zich verder willen verdiepen in hun eigen professionele houding en reflectie. De training richt zich op bewustwording van het eigen denkproces, het kritisch vertalen van de Housing First-principes naar de praktijk en het voeren van open gesprekken met collega's en cliënten hierover. Door middel van een klassikale sessie van één dagdeel, verzorgd door trainers uit de praktijk, leren deelnemers een cultuur te bevorderen waarin cliënten zo goed mogelijk worden ondersteund. Lees meer: [Trainingsaanbod - HVO-Querido](#)

Destigmatiserend werken – HVO-Querido

De workshop destigmatiserend werken helpt teams om bewust te worden van de invloed van stigma's en labels in hun werk. Aan de hand van inzichten uit wetenschap, praktijk en ervaringsdeskundigheid onderzoeken deelnemers hun eigen opvattingen, houding en gedrag ten opzichte van cliënten. De training biedt kennis over (zelf)stigmatisering, praktische handvatten voor destigmatiserend werken en ruimte voor het delen van persoonlijke ervaringen. Lees meer: [Trainingsaanbod - HVO-Querido](#)

Trainingen voor zorgprofessionals - Veilige Haven Amsterdam

Veilige Haven Amsterdam biedt voorlichtingen en trainingen aan zorgprofessionals om bewustzijn en kennis te vergroten op het gebied van lhbtqia+ en cultuursensitief werken. Lees meer: [Veilige haven](#)

Incompany training – Rutgers

Deze training vergroot het bewustzijn over de invloed van sekse, gender en seksuele oriëntatie op iemands (seksuele) gezondheid. Deelnemers leren hoe zij een veilige omgeving kunnen creëren waarin cliënten zichzelf kunnen zijn en hoe zij met aandacht voor diversiteit respectvolle en professionele begeleiding kunnen bieden. De training is bedoeld voor professionals die werken met jongeren of (jong)volwassenen. Lees meer: [Gender en seksuele diversiteit](#)

Diversiteit = Realiteit – Rutgers

Deze online cursus over sekse-, gender- en seksuele diversiteit laat zien hoe deze aspecten de gezondheid kunnen beïnvloeden en waarom kennis hierover essentieel is in de zorg. Deelnemers leren diversiteit herkennen, rekening mee houden in hun werk en hierover in gesprek gaan met cliënten. De cursus is bedoeld voor eerstelijns zorg- en hulpverleners, zoals huisartsen, psychologen, verpleegkundigen en maatschappelijk werkers. Lees meer: [Diversiteit = Realiteit](#)

Gender- en seksuele diversiteit in de praktijk – Rino Groep

In deze cursus leer je hoe je inclusieve zorg biedt door rekening te houden met gender- en seksuele diversiteit. Je ontwikkelt vaardigheden om cliënten op een natuurlijke manier te laten praten over hun gender- en seksuele beleving, creëert een veilige sfeer en kunt zo passende en volledige zorg bieden, ook als onderliggende oorzaken van problemen aan de oppervlakte komen. Deze training wordt in samenwerking met Rutgers en de Alliantie Gezondheidszorg op maat georganiseerd. [Gender- en seksuele diversiteit in de praktijk | RINO Groep Utrecht](#)

E-learning Toegankelijke zorg voor lhbt+-personen – Rutgers

Waarom nemen LHBTI+-personen minder snel contact op voor hulp? Hoe laat je hen weten dat ze bij jou terecht kunnen voor geschikte zorg? Wat houdt passende zorg in en wat betekent het om LHBTI+-sensitief te werken? Lees meer: [Toegankelijke zorg voor lhbt+-personen](#)

Online training: Coming in – Movisie

Waarom nemen LHBTI+-personen minder snel contact op voor hulp? Hoe laat je hen weten dat ze bij jou terecht kunnen voor geschikte zorg? Wat houdt passende zorg in en wat betekent het om LHBTI+-sensitief te werken? Lees meer: [Online training: Coming in | Movisie](#)

Online training: Veilige opvang voor Regenboogjongeren – Movisie

Volg deze e-learning en hoor van een aantal Regenboogjongeren en professionals zelf wat jij kunt doen om die omgeving veiliger te maken. In de cursus reflecteer je op je eigen kennis en positie ten opzichte van deze onderwerpen. Aan de hand van een aantal videofragmenten van LHBT-jongeren die dak- of thuisloos zijn geweest, ontdek je wat veiligheid voor hen betekent en hoe je als betaalde of vrijwillige professional in de opvang sensitiever kunt handelen. Ook krijg je inspirerende voorbeelden van een maatschappelijke opvang waarin een paar medewerkers vertellen hoe zij hun organisatie meer open maken voor deze groep. En je wordt uitgenodigd om wat je leert te vertalen naar je eigen werkomgeving. Lees meer: [Online training: Veilige opvang voor Regenboogjongeren | Movisie](#)

Checklist Out on the streets – Movisie

In Nederland worden nog steeds jongeren door hun familie afgewezen: lesbische, homoseksuele, biseksuele, transgender of intersekse (lhbt1-)jongeren. Ze lopen weg, worden op straat gezet en krijgen te weinig goede hulp. De tips in deze checklist zijn de optelsom van verhalen van lhbt1-jongeren en professionals, literatuur en een inventarisatie van het aanbod in Amsterdam.

Lees meer: [Out-on-the-Streets-checklist.pdf](#)

Online training: Contact met transgender personen in publieke dienstverlening – Movisie

Niet weten hoe je iemand aan de balie of aan de telefoon moet aanspreken. Het kan zorgen voor pijnlijke situaties. Voor publieke dienstverleners en al helemaal voor de persoon die zij voor zich hebben. Na het volgen van de online training 'Contact met transgender personen in publieke dienstverlening' weten professionals aan de balie dit soort situaties beter te hanteren. Na het volgen van de training ben je op de hoogte van do's en don'ts en weet je meer over de achtergrond en belevingswereld van transgender personen. Omdat je ook geoefend hebt met casussen ben je praktisch voorbereid om transgender personen aan de balie of telefoon prettig en met respect te bejegenen. Lees meer: [Online training: Contact met transgender personen in publieke dienstverlening](#)

Online training: Hoe ondersteun je lhbt+ cliënten bij hulpvragen? - Movisie

Alle lesbische, homoseksuele, bi+, transgender en intersekse (lhbt+) personen hebben een fase waarin ze vragen hebben over hun seksuele identiteit en/of genderidentiteit. Zij krijgen regelmatig te maken met negatieve reacties, uitsluiting, pesten en soms zelfs geweld. Zij zullen hun lhbt+ gevoelens daarom niet zomaar inbrengen in een gesprek. Hoe ga je hier als professional mee om? In deze geaccrediteerde module krijg je informatie over lhbt+ personen en thematiek en ga je aan de slag met casussen. Je leert hoe je lhbt+ gevoelens bespreekbaar maakt. Lees meer: [Online training: Hoe ondersteun je lhbt+ cliënten bij hulpvragen? | Movisie](#)

Trainingen op maat

[COC Nederland](#), [Veilig Haven Amsterdam](#), [Stichting Sexmatters](#), [Transgender Netwerk Nederland](#) en [QPIDO](#) bieden trainingen op maat aan.

Colofon

Auteurs: Fayaaz Joemmanbaks, Pleun van Grunsven en Yara Noordewier

Eindredactie: Danny Nomden

Beeld: p.5, p.10, p.15, p.34: Kansfonds; Coverfoto, p.22, p.28: StraatConsulaat - Eveline van Egdom; p.32: The Gender Spectrum Collection ([Vice.com](https://www.vice.com))

Vormgeving: ontwerpburo Suggestie & Illusie

Met dank aan: Charlot Pierik, Gery Lammersen, Nick Gentsidis en Emiel Stobbe

Deze publicatie is te downloaden via www.movisie.nl.

Datum: 1 december 2025

© Movisie

Overname van tekst is toegestaan onder voorwaarde van bronvermelding:

© Movisie, Utrecht, 2025.

Overname van afbeeldingen, foto's en illustraties is niet toegestaan. De personen op de foto hebben niet altijd een relatie met het onderwerp of de tekst.

De inhoud van deze publicatie is met grote zorg samengesteld. Desondanks is Movisie niet aansprakelijk voor de eventuele schade die ontstaat door het gebruik van deze informatie.

Deze publicatie is gefinancierd door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Movisie

Movisie is hét landelijk kennisinstituut voor een samenhangende aanpak van sociale vraagstukken. Samen met de praktijk ontwikkelen we kennis over wat echt goed werkt en passen we die kennis toe. De unieke rol van Movisie is het versnellen van leerprocessen. We zijn alleen tevreden als we een duurzame positieve verandering voor mensen in een kwetsbare positie realiseren. Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.